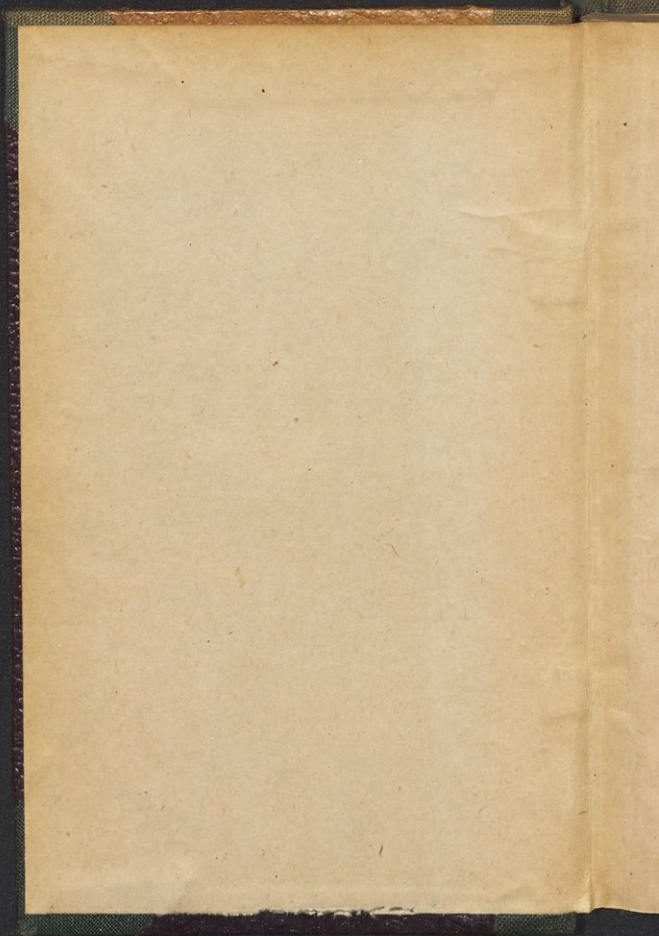

48714

Narodne pripovedke.

Zapisal

Dominicus.

(Medeljsko Fran)

I. zvezek.

V Ljubljani.

Založil in izdal Matija Gerber.

Narodne pripovedke.

Zapisal

Dominicus.

I. zvezek.

Jean Tschann

V Ljubljani 1894.

Založil in izdal Matija Gerber.

48714

Tisk Društvene tiskarne Dragotin Hribar v Celji.

V Ljubljani 1884
U. 30055766

KAZALO.

	Stran
Zlata gora	1
Od vbogega dijaka čarodeja.	17
Princezinja sè zlatimi lasmi in zlato zvezdo na čelu	21
Pernat škrat	28
Jermen za tristo mož in čudodelni studenec . . .	38
Zlatovlaska	47
Od kovača, mlinarja in hrastarja	51
Čudodelni berač	58
Pamfiljuš	65
Čevljarjev sin	69

KAZALO

1	Uvod
2	1. poglavje
3	2. poglavje
4	3. poglavje
5	4. poglavje
6	5. poglavje
7	6. poglavje
8	7. poglavje
9	8. poglavje
10	9. poglavje
11	10. poglavje
12	11. poglavje
13	12. poglavje
14	13. poglavje
15	14. poglavje
16	15. poglavje
17	16. poglavje
18	17. poglavje
19	18. poglavje
20	19. poglavje
21	20. poglavje
22	21. poglavje
23	22. poglavje
24	23. poglavje
25	24. poglavje
26	25. poglavje
27	26. poglavje
28	27. poglavje
29	28. poglavje
30	29. poglavje
31	30. poglavje
32	31. poglavje
33	32. poglavje
34	33. poglavje
35	34. poglavje
36	35. poglavje
37	36. poglavje
38	37. poglavje
39	38. poglavje
40	39. poglavje
41	40. poglavje
42	41. poglavje
43	42. poglavje
44	43. poglavje
45	44. poglavje
46	45. poglavje
47	46. poglavje
48	47. poglavje
49	48. poglavje
50	49. poglavje
51	50. poglavje
52	51. poglavje
53	52. poglavje
54	53. poglavje
55	54. poglavje
56	55. poglavje
57	56. poglavje
58	57. poglavje
59	58. poglavje
60	59. poglavje
61	60. poglavje
62	61. poglavje
63	62. poglavje
64	63. poglavje
65	64. poglavje
66	65. poglavje
67	66. poglavje
68	67. poglavje
69	68. poglavje
70	69. poglavje
71	70. poglavje
72	71. poglavje
73	72. poglavje
74	73. poglavje
75	74. poglavje
76	75. poglavje
77	76. poglavje
78	77. poglavje
79	78. poglavje
80	79. poglavje
81	80. poglavje
82	81. poglavje
83	82. poglavje
84	83. poglavje
85	84. poglavje
86	85. poglavje
87	86. poglavje
88	87. poglavje
89	88. poglavje
90	89. poglavje
91	90. poglavje
92	91. poglavje
93	92. poglavje
94	93. poglavje
95	94. poglavje
96	95. poglavje
97	96. poglavje
98	97. poglavje
99	98. poglavje
100	99. poglavje
101	100. poglavje

Zlata gora.

V daljnem mestu je živel vojašk bobnar s svojo ženo. Bila sta brez otrok, vendar je žena tuje otroke kaj rada imela. V tistem mestu je prebival tudi neznano bogat trgovec. Zgodi se pa, da cesar prestavi isti polk drugam.

Ravno ko je bilo polku oditi, porodi trgovčeva žena prelepo dete — dečka.

Vojakova žena se ne more zdržati, ukrade dete, pa preprosi svojega moža, da je skrili dete ob odhodu v svoj boben.

Dospevši v drugo mesto, dasta dete krstiti in skrbita z veliko ljubeznijo zanj.

Čez nekaj let postane dete krepek deček prebrisane glave. Ko odrase šoli, počne se učiti godbe s takim vspehom, da kmalu prekosi vse svoje vrstnike — še celo učitelja samega.

Umre mu krušni oče, in višji imenujejo nje-ga samega za glasovodja. A to življenje dopada se mu jako malo — nek notranji glas ga žene

in sili med širni svet. — On pobegne od vojakov. Seboj vzame le boben, edino dedščino. Ko prihiti do velikega lesa, gre naravnost vanj, da bi se skrnil preganjalcem. Tri dni in tri noči hodi po gosti šumi, a ne more najti izhoda. Tretji večer pozno v noč pride do posebno debelega drevesa. Ker je že neznano lačen, sklene splezati nanj, da bi videl, kje najbrž iz šume pride. Na vršiči zagleda precej daleč majhno luč, vrže na tisto stran klobuk na zemljo, da bi ne zgrešil prave poti iz lesa. Dolgo že hodi, ko slednjič ves spehan pride iz šume in dospe čez zelen travnik do lične bajtice. Tu potrka na vrata, in sključen starček mu pride odpirat. Temu potoži mladeneč svojo nesrečo in ga poprosi za večerjo. Starec mu ponudi posodico kuhanega sadja in ročko hladne vode.

Ko se okrepča, odkaže mu starec svojo posteljo, postlano iz mehke suhe trave in mahu. Starec mu reče, naj le v miru zaspi, kajti sam pojde k Bogu poizvedet, kaj se ima prihodnjega dne na širni zemlji goditi. Čudé se zaspi mladeneč. Solnce je ravno vshajalo, ko vstane in gre vode iskat, da bi se umil. Prišed iz bajtice zapazi med drevjem čist ribnik in tu se umije. Ko se vrača k hiši, vidi prileteti dvanajst divjih rac, ki na njegovo veliko začudenje svoje perje slečejo in se v hipu v krasne devojke spremené.

Hitro se skopljejo, oblečejo zopet tičjo obleko in spremenivši se v race, odleté od koder so prišle.

Težko pričakuje mladeneč puščavnika. Ko pride, pové mu vse, kar je videl. Starec mu pravi: „Res je, kar govoriš; videl si dvanajst zakletih deklic z zlate gore, katere imata v oblasti njihova hudobna mačeha in njen brat. Bi-li hotel katero rešiti? — Če je temu tako, skrij se jutri, predno izide solnce, za ribnikom v grmovje; ko prileté race, vzemi oni perje, ki se bo slekla najzadnja, pa ga skrij v boben. Tako jo rešiš in ona bo tvoja žena. — Ali skrij perje; če ga ona najde, zgubljena bo zate.“

Drugega dne prilete zopet race in se slečejo, mladeneč pa pobere na tihem najmlajši perje in odhiti v bajto. Komaj ga poskrije v boben, kar prijoka dekle do hiše in poprosi puščavnika za kako obleko, ker ji je nekdo razven srajce njeno med kopanjem vzal. Starec ji iz suhe, tanke trave splete nekako krilo, in njen rešitelj ji poda svoj vojaški plašč. Ker ni bilo mašnika blizu, poroči nju puščavnik pod tisočletnim hrastom, ki je raztezal svoje vejevje nad spleteno bajtico. Starček še napiše list in ga da mladenču rekoč: „To-le daj svojemu očetu, ime je na listu napisano; on stanuje v velikem primorskem mestu in se vedno za teboj žalosti, ker mu je tebe ukradla nepoštена roka.“

Da mu še nekaj penez in dobrih naukov na pbt in mu naroči, naj se čez leto dni pri njem oglasi in mu naznani, kako se bo v novem stanu počutil.

S hvaležnim srcem mu ta obljubi in se napoti sè svojo ženo proti domu. V bližnjem trgu ji tudi omisli lepo žensko obleko, da ji ni treba sramovati se drugih ljudi.

Prišed v rojstno mesto, loči se mladeneč od svoje nevěste, ker hoče najprej sam obiskati nepoznane stariše. Žena ga svari, naj se ne dá prej od matere poljubiti kot od očeta, ker sicer bi v hipu zâbil na njo in vso preteklost. On ji obljubi pa odide.

Svojega očeta, vsakemu znanega trgovca najde prav lahko. Gre k njemu v gornje sobe in mu da pismo. Oče, ki je bil ravnokar vstal, vzame pismo in ga glasno prečita; mati pa, ki je še prej spala, slišavši, da je krasen mladeneč njen edini sin, skoči iz postelje in poljubi v materinskem veselji sina na čelo. V tem hipu pa pozabi sin na svojo zvesto ženo in vse preteklo življenje.

Dolgo ga je pred mestom čakala žena; ker pa ga le ni bilo, znala je, da se je zgodilo, česar se je najbolj bala.

Mimo mesta tekla je čista studenčnica; v tej se hoče skopati mlada žena, da bi se od

dolge in težavne poti okrepčala. Ni se še dolgo kopala za grmovjem, kar prihiti ošabna služkinja k vodi, pogleda v njo in vzre lepó žensko lice — pa misli, da vidi sama sebe. Gre torej domu in reče svoji gospé, da noče več pri nji služiti, ker je sama veliko lepša mimo nje.

Nesrečna mlada žena pa pride ravno tje službe prosit. Stari gospé se ponižno dekle tako prikupi, da jo na torišči vzame v službo. Bila je to nekega drugega bogatinca žena. — Dekle je pa tako umelo vsako delo opravljati, da jo je stara gospa večkrat pohvalila, dasiravno je bila neznano sitna in izbirljiva. Saj pa je postala tudi gospa zadnji čas vsa drugačna — možila je namreč edino hčer sè sinom bogatega trgovca, ki se je nedavno vrnil iz tujih dežel domú.

Pridna služkinja, prej zakleta princezinja, pa je vedela, da ta ni nihče drug, kakor njeni zaročenec.

Na dan poroke zapre se otožno dekle v svojo izbico, vzame tri jajca; jedno stere — in potegne iz njega rdečo-svileno, sè zlatom obrobjeno obleko. Obleče jo in gre v sobano pred zbrane goste. Vsi se začudijo lepoti neznane princezinje — ker kaka druga žena take obleke ne more imeti. Dasiravno je ni spoznal nobeden, niti njen lastni mož, prosijo jo vendar vsi, naj

ostane pri njih na gostovanji. Moški jo občudujejo, ženske, posebno pa mlada nevesta, ji zavidajo lepoto in krasen obléč.

Na tihem začne stara trgovka prositi tujo princezinjo, naj ji proda obleko. A ta ji odvrne, da je ne dá za denar — ampak le, če sme prvo noč iti z ženihom v spalnico.

Tega se prestraši mati nevestina, ali starka in njena hči jo izumite; skrivno vlije neke vode v ženihovo kupico, in ko jo on izprazni, zaspi na torišči tako trdno, kakor bi ga bila objela bela smrt.

Odneso ga v spalnico, in ko vsi gostje odidejo, gre tudi princezinja v spalnico. Malo ga strese in reče: „Oh, ali si me res tako popolnoma pozabil? — Gorje mi!“ Stara trgovka pa je poslušala celo noč pred vratmi, ter vse slišala. Ko se pa ženihⁿ zbudi, reče mu prva žena, ali se nič več ne spomina, da jo je pri ribniku rešil in da nju je poročil puščavnik. Mladeneč se globoko zamisli, a ne reče nič. Dekle pa je šlo v svojo sobico, strlo drugo jajce, iz njega pa izvleklo še enkrat lepšo obleko.

Po obedu želel je ženih od vsacega gosta slišati jedno pripovedko. Ko vsak svojo pové, počne tudi on pripovedovati: „Imel sem škrinjo sè zlato ključavnico in enakim ključem; zgodila se mi je nesreča, da sem izgubil ta ključ. Dam

si napraviti srebrni — ob enem pa najdem pri-
ljubljeni zlati ključek. — Kateri naj torej rabim,
kateri odložim?“

Vsi gostje bili so jedne misli, da se ima
srebrni, ponarejeni ključ odložiti, ženih pa po-
tegne iz žepa list ter reče: „Podpišite se vsi, da
moram srebrni ključ zavreči!“ — — Vsi se pod-
pišejo, on jim pa naznani svojo čudno dogodbo
pri puščavniku — in vsi ostrmijo. Osramočena
nova nevesta pa kar pobegne z materjo in očetom
vred z gostovanja. To pa občnega veselja ni ka-
lilo; na nevestino mesto posadili so prej tako
otožno princezinjo in vse svatovske šege so se
pričele z nova.

Po gostovanji čutila sta se še srečnejša. Mladi
mož pa skrije račje perje in boben v staro omaro
v svoji spalnici.

Nekega dne je odhajal mož na lov. Ključ
od omare, ki ga je vedno nosil seboj, izgubil je
bil po nesreči v postelji. Pri postiljanji našla ga
je žena. Zmislila je brž na staro omaro in v
ženski radovednosti šla je odpirat. Pa v nji
je ležal le star, zaprašen boben. „Kaj bi pač
znalo v tem biti?“ misli nevesta, in ga razšrkne
ter segne po sneženo-belem perji, nič hudega
sluteča. Pa komaj se je bila perja dotaknila, kar
se že tudi spremeni v raco. Žalostno sprha s
kreljuti ter skozi odprto okno zleti na bližnje

drevo. Od ondot zakliče ženihovi materi, ki je prihitela v spalnico: „Pozdravite mi nesrečnega moža — od zdaj moram bivati na zlati gori!“ in odleti žalostno kričé proti oblakom.

Ni ga bilo nesrečnejšega pod milim solncem, mimo zapuščenega mladega moža. Pa ni si dolgo premišljal, nego napotil se je naravnost k puščavniku, prosit ga dobrega sveta. Starišem naroči, naj razdajo svoje imetje in ga razdele med uboge, če bi se ne vrnil v treh letih domú. Po dolgem, trudapolnem hodu dospe do kočice starega puščavnika, ki se ga jako razveseli.

Žalostno mu mladi mož potoži svojo nesrečo starec pa mu naznani, da od onih dob ni bilo rac k ribniku in bi je tedaj tudi sedaj zastonj pričakoval. Svetuje pa mu, naj se napoti k njegovemu bratu, ki stanuje tristo milj daleč od ondot. Ta ima celega sveta zemljevide in bi mu morda znal povedati, kje je zlata gora. Napiše mu za brata list in mu še zraven pozdrave naroči, pa mu pove kod ima iti.

Po dolgi hoji pride do puščavnikovega brata, ki je bil tudi jako pobožen mož. Ta se močno razveseli videti človeka in slišati o svojem bratu, o katerem že sto let nič slišal ni. Dolgo med zemljevidi iščeta in iščeta, pa le ne moreta najti zlate gore. Slednjič ga puščavnik vrlo pogosti in ga napoti k svojemu bratu, ki je še tristo milj

dalje stanoval in pod seboj imel vse tiče. Napiše mu zanj list, in mladeneč odide.

Ta je bil še stareji mimo onih in neizrekljivo vesel, da je dobil pismo od svojih bratov. Vprašal ga je, kaj hoče za pot. On ga prosi, naj pozove svoje tiče, da mu povedó, kje je zlata gora.

Drage volje stori to puščavnik. Odpre na svoji bajtici štiri okínjake, pa zazvižga skozi nje. Na mah prileté tiči in vprašajo za zapoved. Starec vpraša vse zapored za zlato goro, pa nobeden ne vé za njo; tiči priletavajo celi dan in celo noč, pa nobeden o nji niti slišal ni. Obupanega srca je gledal nesrečen mož vedno redkeje tice. Pride drugo jutro in proti poldnevu dospe do okínjaka jedna sraka peš — ker v kreljutih ni imela jednega samega peresa več. Na vprašanje, kje se je mudila tako dolgo, odvrne jima spehana sraka: „Slišala sem dobro tvoj prvi žvižg, pa neznano dolg je pot od zlate gore do sem. Že precej daleč sem morala sem peš bežati, ker med potom potrla sem vse peroti!“

Brž se hoče žalosten mož spustiti na pot, a sraka ga pouči, da peš ne moreta nikakor tje priti, ker je pot neizmerno dolga in pelje še razven tega črez tri morja. Puščavnik pozove največjega tiča, ki je bil neznansko močen in hiter, zakolje in speče edino kravo in jo razseka na štiri dele. Prvi del da tiču na torišči. Popotnik

naloži tiču še ostale tri dele mesa; nato ga zajaše s srako v roki in šli so po bliskovo proti oblakom, kamor je kazala sraka.

Visoko so leteli nad sinjim morjem in dolgo niso mogli čez. Ves spehan sede veliki tič na morsko obalo in hlastno požre drugi kos mesa.

Zopet zasede tiča in tako preleti še dve morji. Ko so črez tretje morje srečno dospeli, odpusti popotnik velikega tiča in gre sè srako peš proti zlati gori.

Nista še hodila dolgo, kar najdeta na poti mrtvega konja, za katerega so se kaj hudo prepirali medved, jastreb in mravlja. Mladi popotnik stopi bliže, pa jim konja tako-le razdeli: jastrebu prisodi čreva in drob, mravlji glavo, medvedu pa ostalo meso. Slednji bil je zadovoljen, iz hvaležnosti podarijo mu tudi vsak nekaj. Medved mu da nekaj dlak, jastreb pero, mravlja pa nogo; zraven tega pa še zmožnost, spremeniti se v tako stvar o katerem koli času.

Sraka mu dopove kod se mora držati, kod ne, on se pa spremeni v bistrega jastreba in jo zvije proti nebu. Letel je dolgo, dolgo. Ko od daleč zagleda zlato goro, spremeni se v medveda in tako beži dalje proti gori: ko pa pribeži pod grad, vrže se v mravljico in splazi po steni navzgor. Pogleda skozi okno v izbo in ker vidi dvanajst deklic samih, splazi se skoz špranjo notri.

Tu spozna svojo zaročnico in zopet se spremeni v človeka. Objameta se in si naznanita najvažnejše novice, potem pa se posvetujejo vsi skupaj, kako bi se dala rešitev izvršiti.

Sestrice velijo, naj se skrije pod posteljo in spremeni v mravljjo. Ko pride zvečer čarovnica, njihova mačeha domu, pravi ji prva: „Imela sem čudne sanje: sanjalo se mi je, da me bo nekdo rešil.“ Ostale sestre pripovedujejo ji ravno isto. Na to mačeha: „Težko se znajde tak človek na svetu, ki bi bil močnejši mimo mene — ali še celo mimo mojega brata. Svobodno vam tedaj povem, kako težka je vaša rešitev. Moral bi isti človek imeti lastnost, se spremeniti v medveda in tiča. V medveda, da bi sedmero glav odtrgal mojemu bratu — zmaju. Ko bi mu odtrgal sedmo, vrgel bi se moj brat v goloba. Pa tudi vaš rešitelj moral bi spremeniti se v še hitrejšega tiča, da bi ga ujel. Ko bi ga ujel in ubil, moral bi izdreti še toplo jajce in isto ubiti na moji glavi. — Kdo pa zamore vse to?“

To slišati odlazi rešitelj po isti poti, po kateri je prišel. Poznal je zdaj svojo nalogo od konca do kraja, pa iskati mu je bilo istega torišča, kjer je bival grozen pozoj. Spremenil se je tedaj v hitroletečega jastreba in tako premeril mnogo dežel. Po dolgem iskanji pa vendar le najde zaželjeno mesto. Iz oblakov je bistro nje-

govo oko zapazilo grozensko zver, pozoja s sedmimi glavami. Spremenil se je zopet v človeka in se napotil v bližnje mesto.

Bilo je vse mesto v modro in črno sukno oblečeno in žalost se je brala vsem v očeh. Vprašatoraj prvega meščana, kaj vse to pomenja. Ta mu naznani, da se žalosti vse mesto, ker prišla je vrsta na kraljevo hčer, da se mora vreči strašnemu zmaju za žir. Vsako leto je moralo mesto dati po jedno plemenitaško hčer zmaju, ker se mu je bilo nekako hudo zadolžilo.

Mladi rešitelj napoti se takoj h kralju in mu naznani, da zamore rešiti njegovo hčer in celo mesto strašne zveri. Kralj mu za plačo obljubi pol kraljevine in svojo hčer v zakon, česar pa ta ni hotel slišati.

Pred vsem zahteva od kralja nevstrašenega moža, ki bi ga podpiral pri nevarnem početji. On se vé ni hotel prvega sprejeti, ampak hotel se je prej o njegovi srčnosti in sigurnosti prepričati sam.

Vzame tedaj prvi večer vojaka, ki je govoril, da je najsrčnejši. Žene ga seboj v odstranjeno sobo. Tu vžge luč in se vleže v posteljo: vojak pa koraka po sobi sem in tje, ko na straži. Nakrat se spremeni ta v postelji v groznega mrmrajočega medveda — stražar pa vrže puško proč in jo popihne skozi okno ven. Še le tretji

večer je našel nevstrašenega pomočnika. Tega počne poučevati, kako bosta rešitev izvršila.

D drugega dne se napotita v zmajevo obzidano močvirje. Celo mesto pričakuje v nadi in strahu izida groznega boja. Blizu pozoja postavita kad vina in kruha. Zdajci se spremeni rešitelj v grozno velikega medveda, zažene se na zmaja pa mu odtrga eno sedmerih glav. Strašne bolečine vije se po močvirji, premetuje se in zarujove: „Ko bi imel princezinjo, pokazal bi ti drugače!“ Medved pa zarohni: „Ko bi imel škaf kruha in vina, zaigral bi ti inace!“ Hitro mu vlije pomagač zahtevano v široko medvedje grlo, in on trga zmaju glavo za glavo in se krepča po vsakem napadu z vinom. Ko odtrga zadnjo glavo, katero je pozoj branil najbolj, zleti iz zmaja uren golob. Kakor strela zviije jo tudi jastreb za njim, ker rešitelj si je bil tega svest in se je brzo po zmaji vrgel v jastreba. Že sta blizu skup, groze in strahú golob glasno kriči in napenja zadnje moči, da bi ušel — pa zastonj. Jastreb ga ulovi in tako trdno prime, da mu perje kar frči po zraku. Golob pa še jajce v zraku spusti; o pravem času še ga zapazi jastreb, švigne za njim in ga srečno prestriže. Spremeni se zopet v človeka in gre v vriskajoče mesto.

Pa hudo ga speče v srce, ker ga nihče za rešitelja ne pozdravi, niti se ne zmeni zanj. Straža

ga še v grad ne pusti. Tu pa se je šopiril nek tuj glumač, kateri je bil mladenču kaj jako podoben, ki se je bil še pred bojem skril v močvirji. Ker je veren pomagač ležal omamljen velikega truda nekje v travi, ga nihče ni zapazil, ko so privreli vojaki na sleparjev krič v obzidje. Glumač pa je bil pobral tri pozojeve glave, ostale so pa vtonele v luži, kakor truplo vsmrtenega pozoja. Slepar, ki je na tak zviti način prišel v čast, je s časom postal tako nesramen, da je kar očitno tirjal pol kraljestva. Kralj se je pa skoro kesal dati pol lepega kraljestva, najbolj pa ga je peklo, da bi moral prepustiti svojo hčer tako surovemu človeku. Pripravljali so se pa vender le k poroki.

Pravi rešitelj si drugače ne vé pomagati, pa napiše princezinji listič in jo prosi, naj mu dovoli nji neko strašno važno reč razodeti. Princezinja ga pozove k sebi, on se pa spremeni pred njo v medveda, jastreba in mravljo, pa nji naznani celo svojo čudapolno povest. Vrh tega še pokaže začudeni in veseli princezinji vseh sedem pozojevih jezikov. To je zadostilo. Pri večerji zahteva princezinja, naj vsak pove svojo najimenitnejšo dogodbo. Slepar jame nazadnje pripovedovati: „Mojo najimenitnejšo dogodbo poznate vsi! Zunaj pred mestom sem oslobodil svojo prihodnjo ženo in sem zaslužil polovico

vsega kraljestva. Zmajeve glave, katere sem obesil nad vhodom v grad, so mi priče!“

Zdaj pa vstane pravi rešitelj in zahteva, naj pokaže slepar tudi jezike v glavah zmajevih. Hitro prinesó glave — a jezikov ni bilo. V hudi zadregi počne slepar govoriti še nesramneje: reče namreč, da zmaj ali ni imel jezikov, ali je pa nje oni-le izrezal. „Se vé da sem je izrezal“, odvrne zdaj pravi rešitelj, „izrezal tebi na kvar! Tu je vseh sedem jezikov.“ Spremeni se še pred navzočimi v velikega medveda in v jastreba, in dokaz bil je gotov. Straža prihrumi v dvorano, in nesramen slepar mora v železnih okovih na dvorišče. Ondi ga je že čakalo četvero juncev, ki so ga na torišči raztrgali na štiri dele.

Pravi rešitelj pa ni hotel nobene plače, ampak spravil se je hitro na pot in preletel v kratkem neizmerno daljavo do zlate gore. Kot mravlja pride v grad, kjer so ga uboge sestrice že težko pričakovale. Skrije se ko prvokrat pod posteljo in pričakuje večera, da bi čarovnica prišla domú. Ko prirohni v sobo, muči dekleta čez mero in je psuje; slednjič sede za mizo in zaspi. Zdaj izlazi mravljica izpod postelje in se varno bliža mizi. Tam se spremeni v človeka, vrže čarovnici jajce na čelo — in strašnim gromom in vriščem sprevali se zlata gora v bliščobno mesto.

Celo mesto pa se zahvali mlademu možu za rešitev — zaklete sestrice bile so vse princezinje, in njegova bila je najlepša.

Ni moči izreči, kako sijajno so se gostili, pili in jedli. Bila je veselica, da mi takošne še nikdar videli nismo.

Napotil se je z velikim bogastvom in preljubo ženo domú, kjer se je poroka in gostija ponovila v tretje.

Od vbogega dijaka čarodeja.

Ubožen kmet je imel jedinega sina, pošlje ga v mesto v šolo. Pridno se je učil nekaj let. Sedaj pa je oče primoran ga vzeti iz šole, ker vbožal je popolnoma. A sin ne ostane dolgo doma. Od očeta vzame slovo, pa si gre po svetu iskat službe. Pride jako daleč od doma v neznano veliko šumo. Visoka, temna hiša je tam stala. Gospodar pa je bil sam peklenšček v podobi lepega gospoda.

Nekdanji dijak ga najde v sobi, ravno ko je urejal svoje knjige. Vpraša ga, ali bi ga vzel v službo, in gospod mu odvrne: „Če ne znaš čitati knjig, bi znalo kaj biti!“ — „Ne prav.“ reče mu deček, „nekaj pisemk poznam, a ne vseh.“

Gospod ga na to vzame. Služba ni bila težka; opravljal je lahka dela, snažil obleko ali urejal kake malenkosti.

Kadar pa gospod odsledi (odide), vzame deček vselej kako knjigo v roke in se iz nje uči. Bile so namreč v njih vsakojake čarovnije zapi-

sane. Med drugimi knjigami najde tudi isto, v kateri je zapisano, kako se mora moliti, če se hoče v kakokoli stvar spremeniti.

Gospod ga nekokrat zasači pri bukvah, pa ga vpraša kaj dela. „Črke gledam in te podobe“, mu odvrne dijak, in gospod mu ne brani knjig.

Ko mine leto dni, dobi mladeneč odmerjeno plačo in se napoti domu.

Oče je životaril v siromaških razmerah.

„Od zdaj bo se nama dobro godilo!“ kliče mu sin vesel nasproti, v sobo stopivši. „Jaz se vem sedaj spremeniti v vsako stvar vi me lahko oddate, jaz pa se zopet spremenim in pridem domu.“

Koj o prvem sejmi se spremeni v konja, a očetu naroči, naj si zgovori uzdo, ker sicer bi se ne mogel spremeniti. Oče tako naredi in odda sina za sto rajnš.

Ko ga kupec s semnja jaha, počne se spreminjati in postaja vedno manjši, da se jezdecu k velikemu njegovemu začudenju noge po zemlji vlečejo. Mora stopiti raz konja in ga dalje gnati. Najedenkrat se spremeni v tico in odleti domu, kjer se zopet spremeni v človeka.

Ravno tako je bilo ob drugem semnji.

Ko ga pa oče tretje žene na semenj, pride ravno oni gospod tje, pri katerem je bil služil njegov sin.

Ta spozna koj spremenjenca, pa tudi posebno vrednost uzдино. Počne barantati za konja in obeča toliko za uzdo posebej, da se je očetu zdelo neumno, ne dati je.

Gospod zasede konja, porine mu ostroge v strani in odjaše. Oče pa se napoti domu.

Sinu je prihajalo gorko, ker znal je, da je hudobi prodan z dušo in telesom. Prideta do vi-sokega gradu. V gornjem nadstropji je ležala bolna ženska, ki je v svojih bolečinah izročevala sebe in dete svoje peklu.

Gospod priveže tedaj konja naglo, pa trdno, za blizo stoječo vrbo, sam pa hiti pogledat, ali bo že skoro dobil izročena, mater in otroka.

Konj pa drgne š tako močjo z glavo ob vrbo, da si uzdo potegne raz gobec.

Ko pade uzda na tla, strese se cela okolica, kakor bi zagromelo, ob enem pa prihiti tudi gospod iz hiše. Konj pa se je bil že spremenil v ribo in je plaval po potoku, ki je tekkel mimo grada. Vrag pa se hitro spremeni v ribiča in skuša ribo v mrežo vjeti. Malo je manjkalo, da je ni izvlekel.

Ko riba spozna, da ji preti velika nevarnost, spremeni se brž v hitro letečega goloba in sfrči pod oblake. Ko bi trenil spremeni se tudi oni v tiča — jastreba. Ko blisk švigne ta za golobom in blizu mu je že bil. Golob strahu cvili in se

spušča bolj in bolj k zemlji. Ravno priletita v neko mesto, in golob prisiljen zleti skozi prvo okno v sobo, sede neki gospé na prst in spremeni se v trenotku v lep, zlat prstan.

Jastreb pa postane ličen gospod, pride v sobo in jame koj za prstan vpraševati in obljubi jako dosti denarja.

Gospa misli, da slobodno dá prstan za toliko penez, pa ga potegne raz prst. V tem hipu se vrže prstan v proseno zrnice in pade na tla. Gospod je to tudi pričakoval, pa se vrgel v kokota, da bi pozobal zrnice. Ta pa se po bliskovo spremeni v lisjaka, popade urno petelina za vrat in ga pregrizne.

Na to pa se zopet spremeni v človeka in se poda k svojemu očetu nazaj.

Princezinja sè zlatimi lasmi in zlato zvezdo na čelu.

Bila je nekdam grofinja vdova, imela je jedino krasno, zlatolaso hčer, ki je tudi imela zlato zvezdo na čelu. Nek princ se pripelje nju obiskat. Grofica, ki je bila še jako lepega lica, hoče, da bi princ njo za ženo vzel. Zategadelj zapove služabnikom, hčer zapreti v odstranjeno sobo, da bi je princ nikakor ne videl. Ko se pa grofica odpelje iz grada, podkupi kraljevič njene hlapce, da bi mu dovolili vsaj skozi ključavnico pogledati princezinjo, o koji je že mnogo slišal.

On pogleda skozi luknjico v izbo in ostrmi nad lepoto in milobo krasne deklice.

Ko pride grofica domu, že ne more dočakati, da bi jo začel princ snubiti, in mu reče tedaj nevoljna, pa vendar zmage si svesta, ali je videl že tako lepo ženo, kot je ona. On jej odvrne, da tako lepe res ni nobene, razun jedne same, ki ima zlate lase in zlato zvezdo na čelu.

Zdaj je vedela grofica dovolj. Osramočena in razsrdjena ukaže svojemu hlapcu, naj princezinji roke zveže, jo zapelje v les in ondu umori.

Da je resnično izvršil krvavo maščevanje, imel bi grofinji prinesiti dekletovi očesi in srce. Ta pa zgrabi v naglici grofinjinega ljubljenca kodra, velikega psa, in ga vtakne k zvezani princezinji v kočijo.

Ko prideta v hosto, ubije hlapec psa, izkoplje mu oči in srce, dekcle pa spusti pod tem pogojem, da ne pride več domov. Ko se zvečer pripelje hlapec domu, da brezbožni grofinji očesi in srce, ta pa vrže oboje v ogenj.

Dekle pa gre žalostno po hosti dalje in joka bridko. Zdajci ji pride nasproti častit, belobradat starček in jo vpraša, zakaj tako joka. Princezinja mu potoži svojo nezgodo, kojoj ji je vzročila njena lepota. Starec jo potolaži in ji pokaže pot iz gozda. Ko se ločita, ji poda škatljico in ji reče: „Kadar pogledaš v škatljico, postaneš nevidljiva, kadar se pa ogledaš v majhnem zrcalu, ki je v nji, izgine ti zlata zvezda na čelu; ko se pa v drugo ogledaš, prikaže se ti znova.“

Dekle se mu lepo zahvali, starček pa ji zagotovi, da ji hoče pomagati, kadar bo v veliki sili.

Ona pogleda v zrcalo in zvezda ji izgine s čela, potem gre in gre, pa pride v veliko mesto, ravno v ono, kjer je bival princ, ki je njeno mater

tako razsrdil. Princezinja pride v kraljev grad, pa prosi da bi jo vsaj za kuhinjsko deklo vzeli. Vzamejo jo. Bila je jako pridna in snažna, tako da jo je kuharica že prvi dan jako rada imela. Ko pride nedelja, napravi se k maši, obleče najlepše zlato krilo in ko pogleda v škatljico, da bi je nikdo ne videl, ne more si kaj, da bi tudi ne pogledala v zrcalo, in ta hip se ji zlata zvezda zablišči na belem čelu. V cerkev stopivši pogleda zopet v škatljico, in vseh oči se hipoma na njo obrnejo. Po končani božji službi hiti ona prva iz cerkve. Komaj se malo oddalji, pogleda zopet v škatljico in postane zopet nevidljiva.

Princ spoznavši dekle, katero je skozi ključavnico videl, prihiti za njo, pa ne vidi je več.

Drugo nedeljo zapové princ kuharici, da ima pripraviti dober obed, ker hoče seboj pripeljati tujo, krasno princezinjo. Ta dan ji kuharica tedaj noče dovoliti v cerkev; a ko ji ta lep rumen zlat pokaže, ji mahoma dovoli.

Princ še bolj pazi ko zadnjikrat in komaj pričakuje konca božje službe. Ko je vse končano, hiti za tujo princezinjo, in jo komaj toliko pred oči dobi, da jo pozdravi, tako hitro je bila izginila med ljudstvom. Doma jo je kuharica karala, zakaj se ni bolje paščila domu, ker vsak čas se ima pripeljati imenitna princezinja. Takoj pride princ sam domu in se srdi nad svojo nezgodo.

Tretjo nedeljo zapové kraljevič popolno gostovanje pripraviti, ker sklenil je, tujo krasotico domu pripeljati, naj si bo kakor hoče.

V kuhinji so imeli neznano dosta dela, in ko dekle prosi kuharico, da bi jo pustila v cerkev, ji ta prav jezna odreče. Še le trije zlati ji pomorejo iz zadrege.

Danes pa se spravi kraljevič še pred koncem božje službe proti cerkvenim vratam. Ko je bil konec, ne stoji več daleč od nje. Hitro gre za njo iz cerkve, jo dojde in prosi, naj ga spremlja v njegov grad k obedu. Ona mu odvrne, da danes nima časa; princ pa le ne miruje, prosi in prosi — a vse zastonj. Vsaj ime in stanovanje naj bi mu povedala, prosi jo slednjič. „Prihodnjo nedeljo vse,“ mu odvrne lepo dekle in izgine med množico.

Še bolj nevoljen pride princ tudi danes sam domu. Dekle pa je imelo komaj toliko časa, da si je vrgla prek zlatega krila domače in pogledala v zrcalo, da ji je izginila zvezda in brž je morala v kuhinjo, kjer jo je težko pogrešala jezna kuharica. Princezinja mora vse uredovati tu in tam, urno se obračati sem ter tja. Zdaj stopi v kuhinjo kraljevič sam in naznani, da ne bo danes velikega obeda, nego prihodnjo nedeljo prav za gotovo. Krasno dekle se hitro obrne proč, da bi ji v lice ne videl, pa ravno to jo izda. Zasveti

se namreč po celi kuhinji izpod vsakdanje obleke bliščeče zlato krilo, katerega ni mogla odložiti. Princ to zapazivši, reče: „Nemara je ravno naša dekla ona krasotica!“ rekši stopi k dekletu. „Je že, je že!“ vsklikne ves iznenaden. „Vse je ravno kot na oni, zlati lasje, obleka — le zlata zvezda ji manjka!“

Princezinja obrne se malo v stran, pogleda v zrcalo in zlata zvezda se ji zalesketa na čelu.

Takoj mora sleči kuhinjsko opravo, in gostija se prične. Še tisti dan se dá princ ž njo poročiti, in gostovanje trajalo je še več dni.

Celo kraljestvo je bilo zadovoljno z mladim kraljem in njegovo zaročnico, le ena sama oseba ne, sama kraljeva mati ne, ki je do tega časa med vsemi ženami pri sinu največ veljala. Zato počne kraljico črtiti in poskuša jo tudi pri mladem kralji samem očrniti. Zgodi se pa, da mora kralj na vojsko nad svoje sovražnike, ki so mu segali po kroni. Ženo zapusti pod maternim varstvom. Zdaj je bila uboga žena v pravem peklu. Ko ji ni dalje ostati, odpravi se na tihem in gre obupana iz mesta, daleč, daleč. Pride pa ji nasproti isti častitljiv starček in jo pita (vpraša), kaj ji srce teži. Solzami v očeh mu potoži svoj bridek stan. On jo tolaži, naj le ne obupa in ji da lepo zeleno šibo. Karkoli bi si želela, sè šibo

naj križ naredi in storjeno bo, pouči jo starec in izgine.

Žalostna kraljica zagleda v daljavi goré, v katere jo je bila nekđaj neusmiljena mati poslala, in iz katerih je prišla v mesto, od kojega si je zdaj želela tako daleč proč. Naredi s šibo pred se križ in reče: „Da bi most peljal od mene do one gore tja; da bi ondi stala ponižna hišica ob veliki cesti in bi tam imela jaz krčmo, dobre posle in druge potrebne reči.“

Komaj to izreče, že stoji most črez široko polje, njive in travnike, črez jezera in reke. Ona se napravi na pot in pride v kratkem v zaželjeno hišico.

Ker je vsakega lepo pogostila in skrbno gospodarila, imeli so jo sosedje koj rajé, kot katerega oštirja poprej. Kmalo na to porodila je zalega, rumenolasega dečka. Ta je skoro vidno rasel in bil vedno zdrav in vesel. Mati ga je učila in odgojevala skrbno.

Minulo je šest let po njenem begu iz mesta; kar pride kralj sam, njen mož, v isto krčmo. Ona ga na mah spozna, a imela je čez čelo in lase prevezan robec, da ji ni mogel videti las in zvezde na čelu. Kralj zahteva večerjo in postelj čez noč. Koj po jedi leže v postelj; krčmarica, njegova žena, pa odide iz sobe in reče tiho sinku, ondu ostati. Sam seboj začne zdaj kralj govoriti:

„Vse je njeno, hoja, lice — vse — vse — tudi dete je jako meni podobno, pa sam Bog vedi kako je!“

„Vi ste moj oče!“ jekne sinček, kateremu je pošepetala prej mati, da je ta gospod njegov oče.

Zdaj stopi tudi žena v sobo; zvezda se ji sveti na čelu in zlati lasje se ji vsipajo po ramah.

Kralj omamljen samega veselja plane iz postelje in pade svoji krasni ženi na prsi. Zdaj mu žena potoži, koliko je morala pretrpeti in celo iz mesta pobegniti, ker ji je njegova mati celo po življenji stregla.

„Draga, jaz sam nisem manj pretrpel. Ostal sem štiri leta na vojski, in mati mi je pisala, da si pobegnila z nekim zapeljivcem. Že tretje leto te iščem po celem širnem kraljestvu. — Pred nekaj dnevi mi je pa zvest, star vojak, ki je beračil todi, prinesel veselo vest, da je tu videl zlatolaso, krasno ošfirjaško; jaz se koj podam na pot in sem tako srečen, da sem tebe našel.“

Ko pride kralj z ženo in šestletnim sinčkom domu, razveseli se vse kraljestvo, razen kraljeve matere, ki je strupeno pogledala po veselih prišlecih, izpila majhno steklenico neke tekočine in se mrtva zgrudila na tla.

Kralj pa je živel zdrav in vesel še dosti let srečno.

Pernat škrat.

V davnih časih, ko so bili ljudje neizprideni, ko so jim še bele žene pomagale poljsko delo opravljati, bivali so med ljudmi tudi škratci. V obče so ta bitja ljudem malo hasnila, pa še tudi to nikdar brezplačno. Njihov prijatelj jim je moral zvečer postaviti na okno ječmene kaše, zraven pa še naznaniti reč, ktero je želel imeti, in še tisto noč mu jo je prinesel škratec. Večkrat se je prigodilo, da so hudobni sosedje onemu položili na okno kamen ali trn — in drugi dan bil je cel hram s trnjem zametan.

V onem času je gospodoval na prijaznem otoku sredi velikega jezera bogat grof. Imel je tri krepke sine in manjkalo mu ni ničesar, razven zlatega zdravja. Vračili (zdravili) so ga vsi zdravniki njegove dežele, pa bolezen se le ni hotela umakniti. Pride pa star berač, ki mu nasvetuje, naj pošlje k pernatemu škratu po zlatega ptiča. Če bi le ensamkrat grof čul peti onega ptiča,

ozdravil bi. Sicer je daleč, daleč, do pernatega škrate, v deveti deželi namreč ima svoj grad.

Najstarši sin se spusti po svetu. Oče mu da dve sto goldinarjev, zlato kočijo in služabnika na pot. Pripelje se v drugi deželi do velikega mesta. Tu ga zvabijo v krčmo. Sicer se nekaj obotavlja, a tako mala zamuda, misli si, mu ne more škodovati. V krčmi počne veselo živeti in jame za denar igrati. Zaigral je v kratkem vse peneze, kočijo, konje, služabnika, vrh tega pa se je še zadolžil takó, da je moral kot vjetnik ostati v krčmi, dokler bi ne plačal svojega dolga.

Doma so ga težko pričakovali, in ker ga le predolgo ni bilo, gre srednji sin po zlatega ptiča, pa tudi z dve sto ranjši in kočijo. Doma mu še naročé, naj se nikjer ne mudi in ko najhitreje vrne.

Pride tudi on do krčme, kjer ga vabijo v gostilno; on pa zmisli na očetov zaukaz in hoče naprej. „Vsaj toliko idi notri, da vidiš brata!“ reče zvita krčmarica. „Brata?“ misli srednji sin, „tega pa vender lahko vidim in vprašam, kje se je mudil, potem pa greva oba domu ali h kralju vseh škratov.“

Tudi njemu igra tako dopade, da še hitreje kakor brat zapravi imetje.

Ker tako tudi srednji sin ne pride domu, niti ne upa pisati po peneze, odpravi se skoro

proti očetovi volji najmlajši sin po svetu, iskat očetu zdravja in starejša brata.

Tudi njemu hoče oče dati dvesto ranjšev, ta pa vzame le toliko, kar se mu ravno potrebno zdi za na pot.

Pripelje se po veliki cesti tje pred ono oštarijo. Kakor ona dva, hočejo tudi njega zvabiti notri, a on ne gre.

„Barem toliko idi notri, da vidiš svoja brata, ki sta tu priprta zaradi dolga!“ reče krčmarica, pa vse zastonj.

„Denarjev nimam seboj, tedaj ju tudi rešiti ne morem — vidim pa ju še lahko poznej, ko grem domu, misli razumni mladeneč in se pelje dalje.

Pride v drugi deželi do glavnega mesta. Tam zazve o studentu, ki je imel tako zdravilno vodo, da je zvrčila celo slepe. Pa v slednjih letih se je bil vsušil in vsi ljudje so se žalostili zanj, posebno pa kralj, ki je obljubil veliko plačilo onemu, kateri bi znal odstraniti to nezgodo.

Mladeneč si zapomni vse to in gre dalje. V tretji deželi pa najde v glavnem mestu drevo, ki je rodilo čudodelno sadje; kdor ga je le okusil ozdravel je. Pred nekaj leti pa je začelo veneti in slednje leto posušilo se je popolnoma. Veliko plačilo bi dobil, kdor bi prinesel pomoči.

Mladeneč je potoval še daleč, pa dospel v deveti deželi do reke, ki teče krog škratovega grada. Dolgo hodi kraj reke, pa ker je jako široka in globoka, ne more nikakor prek. Pozove tedaj brodarja, belolasega starca, ki pa ga obljubi prepeljati le za tri peresa škratca-kralja. Ta mu je obljubi, če ga spravi v škratov grad. Brodar mu da tri ključe, železni, srebrni in zlati, pa mu naroči, naj prosi tudi ono dekle pomoči, ki jo ima škrat zaklenjeno v zlati sobi.

Prve dveri odklene z železnim ključem in stopi v krasen vrt. V gradu odklene srebrnim ključem prva vrata. Ko stopi v grad, odpre zopet prve dveri, ki so bile zlate. Stopivši v izbo ostrmi bogastva. Pri zlati mizi sedelo je zlatolaso dekle, imelo je tako leskeč prstan na roki, da se je žarilo po celi sobi. Na steni pa je visela zlata kletka in v nji je zlatoperi ptič zapel zdaj pa zdaj tako jasno pesmico, da je mladenču srce veselja zaigravalo. Stopi bliže dekleta, pa jej razodene svoje želje. Račo mu privoli dekle svojo pomoč in mu veli, naj se pod postelj vleže, ker zvečer pride pernat škrat domu in tedaj ga hoče ona vse vprašati.

Zvečer pride mogočen škrat domu in mrmra sem in tje po hiši, da mu močno diši kristijan. Dekle pa ga spravi v dobro voljo in slednjič se vleže ta spat. Škrat zaspi, vjeto dekle pa mu

ročno izdere eno pero iz kreljut; on se prebudi in vpraša, kaj zahteva. „Sanjalo se mi je,“ reče mu ona zvito, „da je nekje na svetu studenec, ki ozdravi celo slepe, da zopet spregledajo; zdaj pa je vsahnil; kaj je temu krivo?“ — Škrat hitro odgovori: „Vrgel je nekdo mrtvo dete v studenec; kosti leže na vrelčevi žili, zategadelj voda več ne izvira. Istrebite ga je treba in vse bo dobro.“ — Škrat v drugo zaspi; ona pa prime za dve peresi in ji hitro izmakne. Škrat se močno prestraši in bolečine skoči iz postelje, pa vpraša jezen, zakaj ga môtí. Dekle reče: „Sanjalo se mi je, da je nekje drevo, ki je rodilo zdravilno sadje, sedaj se suši, ljudje pa temu ne znajo krivde. Kako pa hočeš to razložiti?“

„Drevo je zraslo veliko,“ reče škratec nevoljen, „in korenje je prignalo do velike kadi zlata; to bi izkopali in vse bi bilo dobro — a ne puli mi več peres, preveč me čmije!“

Drugo jutro odide škratovski kralj zopet na spregled, deček pa dobi od dekleta obljubljene tri peresa, ptiča s ptičnico, povrh še oni leskeči prstan, ker jo je iz grada rešil.

Brodar ju prepelje, mladeneč pa mu da zaželjena tri škratova peresa za plačo. Njemu pa se je tako dekle dopalo, da je sklenil, jo kedaj za ženo vzeti. Razodene jej svoje želje, in ona mu obljubi zvestobo. Potem se od njega posloví

in gre v svojo domovino, kjer je bil njen oče kralj, on pa se obrne proti svoji domovini. Pride v mesto, kjer so imeli čudezno drevo, gre naravnost pred kralja in mu razodene kako in kaj. Ko izkopljejo zlato in presadijo jablan, in ko ta na torišči ozeleni, ni vedel kralj samega veselja kaj početi. Bogato obdaruje mladenčca, vrh tega pa mu podari še voz zlata.

Pripelje se v mesto, kjer so imeli čudodelni studenec in naznani zopet kralju, kako se da pomoči.

Studenec iztrebijo in na dnu najdejo v istini kosti; voda pa je z isto močjo izviralala kot nek-daj. Tudi ta kralj mu daruje voz denarja.

Na to pride do krčme, kjer sta brata v zaprtji kopernela. Brž ju odkupi in vsi se napotijo domu. Med potoma pa premišljujeta starejša brata, kaka sramota je za nju, da ju je mlajši v vsem prekosil. Skleneta ga pahniti v globoko brezno sredi velike šume. Tako tudi storita.

Iznenaden in prestrašen hotel ju je prositi — vse zastonj — v malo trenutkih je že letel v globoko, temno razpoko. Globoko nekje se zgrabi za grm in obvisi. Navzgor ne more, pregloboko je in prestrmo, skuša tedaj kako drugače pomagati si.

Ne globoko pod seboj vgląda razpokino dno in spusti se tje. Tam zapazi, da pelje iz brezna

votlina; v to plazi in lazi po vseh štirih dalje. Kar dospe iz votline na prostrano polje. Tu ni svetilo ne solnce ne mesec, a vender se je razlivala žalostna polusvetloba črez plan. Tu najde veliko hišo in gre v njo vprašat, kje neki je. Nek gospod mu naznani, da je v peklu in da lahko pride na oni svet nazaj, če hoče pridno služiti; sicer lahko dobi službo, če hoče kuriti — a nikdar ne sme pogledati, komu kuri.

Mladeneč mu obljubi vestno opravljati službo. Bile so železne peči, v katere se je kurilo na poseben način. Izpod vsake peči dala se je potegniti mala železna miznica, v katero je polagal drva večkrat na dan.

Nekega dne gospod odsledi, mladenča pa premaga radovednost in on pogleda skozi vratica v vsako peč. Najnižje, kjer je vsakikrat le po dve drvici položil, našel je majhno deco; višje, kjer je bolj kuril, bila so dekleta in dečki; najvišje pa, kjer je kuril najbolj, bile so stare babe. Ko zre skoz ozko špranjo — ker celo odpreti ni smel — vidi, kako se stare babe tepejo in za lase vlačijo. To ga močno zanima; ker meni, da ga tako ne opazujejo, odpre vratica bolje — ta hip pa planejo vse skozi vratica ven, postanejo velike kakor v življenji in se tako lasajo, tepejo in kričé, da mahoma cel pekel skup prileti. Njihovi varuhi, peklenščki, začnejo je

tepsti z železnimi lanci in biči, pa le z veliko težavo je zamorejo razpraviti in dve po dve zopet poriniti v peč.

Na vprašanje, zakaj je odprl vratica, jim odgovori, da bi bil rad znal, komu pač mora tako kuriti — a zdaj, ko vé komu, zdaj še le hoče pridno drv prilagati. Varuhi s tem zadovoljni, ga še pusté dalje v službi. Ker se mu leto bliža h koncu, pouči ga babica najvišjega peklenščka, naj si izbere za plačo leščerbico, ki brli tam na vhodu pod breznom in ono capo, ki leži zraven. Če ž njo drgne leščerbo, dopolni se mu vsaka želja.

On stori tako. Ko leščerbo drgne, pride toliko podložnih duhov, da jih je vse gomzelo; ti ga vprašajo, kaj zahteva.

„Zanesite me pred očetov grad, pa tudi moji nevesti naznanite da sem rešen.“

V migljaji spolni se mu vse. V beraški obleki pride do grofa, svojega očeta, in si pri njem izprosi majhno službo. Starejša brata pa sta na videz srečna in zadovoljna živela.

Nenadoma se privali grozno velika vojska na brege ob jezeru. A ker je bil otok precej daleč od kopnega, niso mogli blizo. — Berač pa je dobro vedel, da je to vojsko pripeljala njegova nevesta. V noči tedaj počne drgniti leščerbo, dasi se je odviše bal peklenščkov in jim zapové,

naj postavijo širok most od grada do suhe zemlje.

Močno so se tega prestrašili vsi prebivalci otoški. Princezinja pa je poslala grofu pismo in mu naznanila, da se nič ne zgodi ne njemu, ne njegovim, če ji pošljejo njenega ženina, ki je bil nekdanj pri pernatem škratu in je prinesel zlatega ptiča s ptičnico.

Hudobna brata se tega močno prestrašita. Najprej se ujunači starejši, zasede konja in zajaše na most. Ker se je bal, da bi ne padel v vodo, jahal je počasno in po sredini mosta. Ko prijaše na suho do princezinje in njenih vojakov, vprašajo jo njeni:

„Vidimo tu tvojega moža?“

„Ne, moj bi po robu prijahal!“

Na torišči ga denejo ob glavo.

Pošlje pismo v drugo, da hoče onega junškega mladenča. Komaj nagovori grof srednjega sina, naj jezdi k sovražnikom, če je istinito bil pri škratu. Sede tedaj na konja in jezdi prav previdno po sredi mosta. Ko prijaše blizu suhe zemlje, vprašajo vojaki svojo zapovednico:

„Vidimo tu tvojega moža?“

„Ne, moj bi po robu prijahal!“

Tudi temu se tako zgodi ko starejšemu.

Zdaj pa pošlje princezinja v tretje pismo in se pogrozi grofu, da mu razdene ves grad, če

ji brž ne pošlje onega, ki je resnično bil pri kralju vseh škratov. Stari grof bil je v hudem strahu; sam ni znal, kaj to pomeni. Stopi pa berač pred njega in mu naznani, da je njegov najmlajši sin, ki je bil pri pernatem škratu in oslobodil brata, ki sta ga same nevošljivosti pahnila v silno brezno. Potem je sedel na bistrega konja in zajahal hitro na most in zdirjal isker po robu prek. Vojaki pa zopet vprašajo:

„Vidimo tu tvojega moža?“

„Da, ker je po robu prijahal!“

V kratkem sta se zaročila in živela prav srečno in zadovoljno do pozne smrti.

Jermen za tristo mož in čudodelni studenec.

Nekdaj je vladal slaven cesar. Moral pa je na boj in zapustil je doma edinega sina, krepkega mladenča in njegovo mačeho, svojo mlado lahkomišno ženo. Obljubil jima je, vrniti se čez leto dni iz boja, a pretekla so že tri leta, njega pa še ni bilo nazaj.

Princ se tedaj odloči, obiskati svojega očeta in se poda brez spremstva sè svojo mačeho na pot. Po dolgem potovanju prideta v temen gozd. Ondi zajdeta s prave poti in zablodita v gosto šumo. Princ gre malo v stran, iskaje prave poti. Pod nekim grmom vidi izpod listja moleti kos jermena. Potegne ga ven in ugleda na njem napis: „Za tristo mož.“ Ko bi mu povedal nek notranji glas, opaše jermen na nago kožo in v tem hipu občuti neznano moč v svojih žilah. Najprej poskusi svojo moč na drevesih in vsako drevo, v katero se le malo vpre, pade, ko slamnata bilka pred njim na tla.

Ta jermen je bil izgubil nek tolovaj, ki je za grmovjem prežal na mimogredoče. Bila je namreč pred grmovjem steza, katero sta ta dva zgrešila. Vesel pokliče mačeho na pravo pot nazaj, a o jermenu ji ne omeni nič. Gresta dalje in prideta v sredi šume do temnega gradu. Ideta vanj. V prvi hiši najdeta za dva človeka vina in jedi. Ker sta potrebna, sedeta takoj za mizo. Po kosilu gre mladeneč v druge sobe gledat. Prva je bila polna orožja. Princ si izbere puško in gre za kratek čas na lov.

V tem pa pride posestnik onega gradu domu, bil je mlad, čvrst mož, pa poveljnik roparjev.

V prvem hipu, ko cesarici pové, kdo je, se ga ta močno vstraši; a ko jo prijazno vpraša, kam neki gre, mu naravnost pové, da je cesarica in gre moža iskat. Lep ropar pa počne pregovarjat mlado ženo, da bi vedno v tem gradu pri njem ostala, ker tako za gotovo ne zna za moža, ki jo je menda že pozabil in kdo vé kaka nesreča jo še čaka na dolgem poti. Ona bi bila koj pri volji — a pomislila je na princa; kaj bi ji ta rekel, ko bi zvedel njen ostuden sklep! Same sebe jo je sram in brž naznani tolovaju, kako in kaj.

„Tega že odstranim,“ misli tolovaj, nji pa še ne reče nič o svojem sklepu.

Ko princ pride domu, reče mu mačeha, da sta pri tem in tem grofu, njenem starem znanci. Tolovaj pa pelje princa po vseh sobah, da bi mu razkazal svoje bogastvo. V prvi sobi je bilo samo orožje za več stotin mož; v drugi obleka; v tretji najdeta samih kadi, polnih srebra; v četrti sobi so bile kadi napolnjene suhega zlata. Tako ideta še skozi več soban; v vsaki so bile druge dragotine. V slednji izbi pa je bila jedina miza, na nji pa krvav meč. Zdajci pograbi ropar dečka in ga hoče vreči na mizo, da bi ga zaklal — ta pa podere tolovaja kar igraje na tla in odhiti iz ostudne sobe. Ropar spozna, da tako ne gre. Izmisli si torej drugo zvijačo. Mačehi reče, naj se dela bolno in mu naj reče, iti po vode iz studenca bližnjega gaja.

Ondu sta čuvala vodo dva divja medveda in razstrgala vsakega, ki se je bližal.

Mačeha stori tako. Rad hiti mladeneč v skrbeh za nevredno ženo, z vrčkom v roki po zdravilne vode. Ropar gleda ostudno za njim, v svesti si, da ga zverine takoj razstrgajo. A kako se začudi, ko vidi medveda prijazno mladenču lizati roke. Hitro se vrne ta z vodó. „Le čakaj“, misli ropar, „od ondot, kamor te pošljeva sedaj, se ne vrneš več.“ Ženi naroči, naj se še vedno bolno kaže in mu naj veli v bližnji grad, da ji prinese vina, ki ga pije poveljnik sam pri poje-

dini. Poveljnik je bil strijc temu roparju in je zapovedoval dvesto možem.

Prihodnjega dne se napravi princ na pot po vino. Ko pride v grad, hočejo ga pogostiti, on pa jim veli, da zahteva za svojo bolno mater kupico onega vina, ki ga pije poveljnik. Razkačen črez tako predrznost zavpije ropar svojim ljudem, naj ga razsekajo. Mladeneč pa pograbi jednega za noge in udriha po ostalih ter pokolje vse in glavarja samega. Zatem vzame poln vrč sladkega vina in ga nese mačehi. Še z večjim začudenjem ga zagledata hudobna človeka. „Zdi se mi, da se oni-le zopet vrača zdrav,“ reče glavar ženi, „a v tretje še hočeva poskusiti. Pošlji ga jutri v drug grad k mojemu znancu; ondu bo jutri ples in gostija, katero bo priredil moj prijatelj svojim tristo možém. Reci, naj ti prinese stoletno rožo, ki raste v vrtu tistega gradu. Od ondot se ne vrne več!“

V tretje gre mladeneč zdravila iskat. Po daljšem potu dospe do gradu. Godba mu že od daleč doni na uho. Ko pride v prvo sobano, najde tam med svojimi tovariši pri vinu sedečega tolovajskega poveljnika. Prijazno ga poprosi mladeneč za stoletno rožo. „Kaj, paglavec, mojo največjo dragocenost zahtevaš?“ zarohni tolovaj nad njim. Zgrabite in razsekajte ga, hajduki moji!“ zapoveduje svojim slugom. Ob jednom se odpró

vrata bližnje sobe, kjer so roparji plesali. Tam zagleda tri objokane princezinje, s katerimi so roparji po sili plesali in je vlačili po plesišči. To razburi dobrosrčnega mladenča popolnoma. Pograbi tedaj prvega pijanega roparja, ki je planil nanj in udriha ž njim po ostalih; roparji cepajo kot muhe; kojega se le dotakne, ta se zvrne mrtev na tla. Nobeden ni živ ostal.

Ko tako deklice reši, približa se mu najstarejša in najimenitnejša in mu pové, da je kraljeva hči iz sosedne dežele in da so jo roparji s tovaršicami vred vjeli in tje privlekli. „Le pojdi z nami“, konča dekle, „moj oče ti bo kraljevo plačal tvojo dobroto!“

Cesarjevič pa ji odvrne, da mora svoji bolnej materi prinesiti stoletno rožo, ki raste v grajskem vrtu. Žalostna razreže kraljevna svojo ruto, prstan in nogovico ter da oboje mladenču, rekoč: „Če nas kedaj obiščeš, po tem-le te bodem spoznala!“

Princ vzame radosten darilce, pokaže princezinjam pravo pot, pa je zapusti. Hitro gre na vrt, poseka stoletno rožo, zadene jo na ramo in hiti domu.

Prestrašita se ga oba, ropar in mačeha. „Zvečer hočeva pogledati, kaj neki pri sebi nosi, da ga še tristo mož ne more ukrotiti. Omotno pijačo mu morava dati, da ga lahko in brez skrbi

preiščeva!“ Takó-le je govoril ropar ženi in takó sta tudi storila.

Mladeneč trdno zaspi, oná ga slečeta in najdeta — jermen za tristo mož. Tiho mu ga ropar odpne in sebi pripaše, rekoč: „Kako je neki ta-le dobil v roke ta-jermen, lastnino mojega deda. Sedaj razumem, kako je zamogel toliko mož nadvladati! Pa le čakaj, jaz mu hočem popolnoma plačati smrt svojega strica in ostalih tovarišev!“ To izgovorivši zbudi mladenča, ki spozna prestrašen, da nima več jermena. Ropar ga zveže na rokah in nogah in mu zagrozi strašansko osveto. Zastonj ga prosi deček milosti, trdé, da nič krivega storil ni. Ko vidi mačeha, da so besede tolovajeve krvava resnica, smili se ji mladeneč, ki jo je tako nežno ljubil in sama zaprosi kleče roparja milosti. To ga hudo razjari; ostro bodalce ji zasadi globoko v prsi, da se mrtva zgrudi na tla. Ropar pa razbeli železo in iztakne junaškemu mladenču obe očesi. Zatem ga odnese dve uri daleč v šumo in ga obesi na brezo za pete nad mravljišče, tako, da se mu je glava dotikala tal. Nič ne pomagajo revežu mile prošnje, da bi ga raje usmrtil, ko taki muki izročil — neusmiljen ga zapusti. Mravlje pa mu skažejo večjo sočutje; osnažijo mu namreč vse lice in očesne votline zasedene krvi, potem pa ga nič več ne nadlegujejo. Čez malo časa gre

tam mimo nek logar in sliši milo stokanje in klicanje na pomoč. Ker je znal, da so se ondu klatili tolovaji in pogosto potnikom vsakovrstne krivice delali, hiti urno tje, vzeme reveža raz drevo in ga pelje seboj. Doma ga žena že na pragu čaka in mu reče: „Ti že desetega črva ženeš k hiši, saj še lastnih devet otročičev nima kaj jesti.“ Mož ji odvrne: „Sedaj je ta-le tudi po božji volji lasten naš, in kjer se jih nasiti devet, še tudi deseti kaj jesti dobi!“

Princ je bil precej časa pri tem logarju Nekega dne pa mu ta reče: „Precej daleč od tod je kraljevo mesto. Izvedel sem sedaj, da je dal kralj sezidati hišo, v katero jemljejo ubožce. To ti pravim, ker dalje ne moreš pri nas ostati, kajti sami smo reveži; ravno zategadelj nas roparji ne nadlegujejo!“

Prihodnji dan se napotita v daljno mesto. Tam ga logar zapusti pred bogato palačo in odide. Primeri se pa, da ga zagleda kraljevna, in njegovo lice se ji zdi tako prijazno in znano, kar gre naravnost k očetu in ga prosi, naj bi še tega vzel v ono hišo, kjer je že toliko revežev preskrbljenih. Kralj prav rad usliši hčerino prošnjo. Sedaj se je pričelo za oslepljenega cesarjeviča nekoliko boljše življenje, vsaj pomanjkanja več trpel ni. Nekdaj pa pride princezinja v sobo in vidi mladenču iz žepa moleti njeno ruto. Po-

gleda ga natančneje in spozna v njem svojega rešitelja. Tudi ona imela je še one pol rute; primeri jo tedaj k oni polovici in — o čuda — obe polovici se sprimate in ruta postane zopet cela. Ravno tako se tudi zgodi z prstanom in z nogovico.

Sedaj se spomni princezinja, da je nekdaj slišala, da je v nekem kraji njihove dežele studenec, v katerem se morajo umiti, da ozdravijo popolnoma.

Napravita se na pot in peljeta se dva dni daleč, pa prideta v veliko šumo. Naenkrat pa zmanjka prave poti, in sedaj ne znata, kam naj bi se obrnila — kar pribeži mimo divji konj, ki pa je moral slep biti, ker se je skoro ob vsako drevo udaril. Princezinja hiti za konjem; čez malo časa pritečeta do studenca, ki je bil plitek pa razširjen. Tu potisne konj glavo v vodo; ko si jo namoči v tretje, zarezgeta veselja in oddirja po onem potu, koder je prišel, pa se ne udari ob nobeno drevo.

Princezinja teče k vozu nazaj, pa naznani mladenču veselo vest o studencu. Prišed do vrelca mu ona hitro dvakrat oči izpere — in zazdi se mu, da tako razloči krog sebe reči, kakor bi skoz sito gledal. Hitro ga še podurne v tretje pod vodo — in imel je zopet čiste in jasne oči ter je zamogel gledati in občudovati božji svet

kakor nekdanj. Veselja in hvaležnosti objame princezinjo. Ko se pripeljeta h kralju nazaj, naznani mladeneč, da je cesarjevič.

Zatem gre očeta iskat, katerega tudi kmalu srečno najde. Razloži mu, kako sta mačeha in ropar ž njim ravnala. Cesar se močno raztogoti in priseže, krvavo osvetiti se. Cesarjevič sam je hotel izpeljati težko nalogo. Očetu, ki je blizu z vojaki skrit stal, naroči, naj z vso močjo navalijo na grad, če bo kazal na oknu rudeče banderce in da ne bo nevarnosti, če zagledajo belo.

Tiho se splazi v grad in se skrije pod postelj v spalnici. Zvečer pride ropar v sobo in zaspi. Varno zleze mladi junak izpod postelje in zagleda na mizi svoj jermen, kateri je imel moči za tristo mož, zraven pa še drugi, za dvesto mož in si pripaše oba. Princ sedaj zakliče: „Ustani ropar, odbila ti je slednja ura!“ Ropar skoči po konci in zgrabi po jermenih na mizi — a ne najde jih, princ pa zapusti sobo in zaklene vrata. Pri prvem oknu obesi belo banderce in na mah prihrume očetovi konjeniki na dvor. Cesar da roparja prignati na dvor in ga obsoditi na smrt. Vojaki mu najprej iztaknejo oči, zatem pa ga razsekajo na drobne kosce.

Princ pa se je brž na to oženil z dobrosrčno princezinjo in je zadovoljno živel ter modro vladal svojim deželam.

Zlatovláska.

K nekem grofu pride stara žena in mu ponuja čudno ribo za tri zlate. Ker jo grof vpraša, zakaj je mala riba tako draga, odvrne starka: „Zategadelj, ker tisti, ki je to ribo, razume vse kar živali med seboj golčé!“

Gospod kupi ribo, pa zabiči svojemu kuharju, da ne sme niti polizniti ribjega mesa, sicer zgubi glavo.

Kuhar speče ribo, pa si je odreže malički košček. Na mah razume vse muhe v kuhinji, ki mu brenče: „Nam tudi košček mesa, ne bo ti na kvar, drugače te zatožimo!“ Tudi tem preпусти mal košček, ostalo pa nese gospodu.

Popoludne pa mora kuhar z grajščakom na lov jahati. Med potom pa praša kuharjev konj grofovega, zakaj tudi on ne nese tako gizdavo svojega jezdeca grofa kakor on kuharja. „Ker je že jako star in bo prej ko ne skoro umrl!“ odgovori grofov konj. Mlad kuhar se spozabi, pa se sam seboj zadovoljen ponosno zasmee; grof

pa razkačen spozna, da je tudi kuhar jedel ribo. V jezi ga obsodi na smrt; odpusti mu pa kazen, če mu pripelje Zlatovlásko za ženo.

Zalosten premišlja je kuhar, kje neki more Zlatovláska živeti, ker še nikedar o nji nič slišal ni. Priletite pa dve ptičici na drevo in ena pripoveduje vsa vesela, da je prinesla z otoka sredi morja jeden Zlatovláskin las za svoje gnezdice.

Mahoma zasede kuhar svojega konja in se poslovi. Pri bližnjem gozdu najde dva gladu kričeča vrana. Hitro razseka svojega konja, prepusti ga jima in gre peš dalje. Vrana mu obljubita svojo pomoč; kadar bo v sili naj le na nju zmisli.

Gre dalje in najde sredi šume goreč mravlinjak. Vse mravlje kričijo in hitijo ven, on pa zajame s klobukom v potoku vode in pogasi ogenj. Vse se mu zahvalijo in mu rekó da mu bodo pomagale, kadar le hoče. Ko je prišel do morja, ujela sta ravno dva ribiča zlato ribico in se za njo prepirala. Kuhar pa ribo kupi in spusti v morje nazaj. Tudi ta mu obljubi svojo pomoč.

Kuhar se prepelje na otok in snubi Zlatovlásko za ženo svojemu gospodu. Grof mu jezno odvrne: „Če mi prineseš žive in mrtve vode, dobiš Zlatovlásko, drugače pa zgubiš glavo!“

Kuhar zmisli na vrana, ki tudi brzo priletita in mu kažeta pot do studencev.

V drugo reče grof: „Zlatovlaska je imela venec iz biserjev in dragih kamenčkov; nekje na sprehodu pa se ji je venec razsul, vse biserje in kamne zopet poišči, — sicer zgubiš glavo!“

Kuhar odide, pa se domisli mravljič, ki mu tudi na mah prinesó vse kamenčke in biserje.

Grof mu zapové v tretje: „Imela je moja hči Zlatovláska zlat prstan, pa ga je zgubila, ko se je kopala v morji; tega imaš poiskati, drugače ne vidiš živ svojega gospoda!“

Prestrašen odide kuhar k morji in misli na zlato ribico. Čez nekaj časa priplava in ga vpraša, kaj zahteva? Kuhar reče, to in to. Ribica pa pové, da ima tisti prstan največja riba pod plavutjo in je tedaj jako težko dobiti ga; nato odplava. Kuhar čaka in čaka, slednjič pa priplava ribica in mu položi prstan na pesek pred noge.

Le nerad bi se ločil oče Zlatovláskin od svoje hčerke. Zato pelje nevoljen kuharja v drugo sobo, kjer je stalo dvanajst deklet z zakritimi obrazi. „Sedaj ugani, ktera je Zlatovláska, moje dete, če ne izgubiš življenje!“

Hudo se prestraši kuhar teh besed — muha pa sede na Zlatovlásko in mu brenči: „Ta-le je, ta in nobena druga!“

Sedaj pusti grof svojo zlatolaso hčer s kuharjem, ki nese ostremu gospodu dve posodici mrtve in žive vode.

Grof se Zlatovláske močno zveseli, a ker je bil jako star, hoče se pomladiti — z živo vodo. Kuhar in Zlatovláska morata mu priseči, da je voda istinito živa.

Grof pa nikakor ne verjame ter dá kuharju odsekati glavo. Zlatovláska ga poškropi najprej z mrtvo vodo — glava se zopet prime telesa, živa voda pa oživi kuharja popolnoma, ki se še mnogo krasnejši in močnejši prebudi.

Grof zapové svojim vojakom, naj njega samega razsekajo na drobne kosce, potem pa z živo vodo poškropijo. Storili so takó in pokropili razsekane ude. Kar se ožive vsi udi — a le za malo časa — skup se niso prijeli. Kuhar pride tje in pové, da bi morali najprej rabiti mrtvo vodo — a sedaj je bilo prepozno.

Mladi kuhar pa je vzel Zlatovlásko za ženo in podedoval vse imetje mrtvega gospoda.

Od kovača, mlinarja in hrastarja.

Bil je oče, ki je imel jako močnega sina; zato ga da kovačije učit. Učil se je tri cela leta — a delal je jako malo. Ležal je skoro vedno v postelji, pa gledal, kako so pomagači kovali. Nekdaj morajo kovati camplje*, pa to delo jim gre le slabo izpod rok. Učenec se jim posmehuje; jeden pomagačev pa mu veli, naj sam gre in skusi, ali je res kaj močen. Krepek mladeneč skoči iz postelje, udari nekajkrati po camlji in nakovalu in oboje se pogrezne popolnoma v zemljo. Hočejo ga iz zemlje izvleči, ko pa ga ne morejo ganiti, vstane učenec zopet in železo z eno roko potegne ven. Zdaj se ga vsi prestrašijo; zato mu reče mojster pri obedu, da se je že izučil za kovača — da sme po svetu iti, poprej pa še si slobodno plačo izgovoriti. Ta ne premišlja dolgo, pa reče, da bi si rad naredil železno palico. Mojster mu drage volje dovoli. Vsi se pa

*) kembelj v zvonu.

močno začudijo, ko dečko pobere vse železje po celi kovačnici — okoli dvanajst stotov — si iz teh skuje debelo in dolgo palico ter odide. Žalostno je gledal kovač za njim, ker mililo se mu je železo, pa vender si ni upal nič reči.

Oni pa je počel težko palico lučati proti oblakom ter jo je vsakikrat vlovil v roko.

Pride pa do nekega mlina. Ondu najde mlinarja, ki se je lučkal z mlinskimi kamni, da so letali skoro do oblakov. Tega pozdravi mladi kovač, pa mu reče: „Pač si precej močen!“ — „Že sem malo bolj ko ti,“ reče ta niti ogledavši se na prišleca. „Tega pa že ne!“ odreže se mu kovač in vrže svojo palico kvišku, blizu do oblakov in reče mlinarju, ali jo vidiš? Ko pa prileti k tlom, jo v roko zgrabi. Temu se mlinar jako začudi, a mēni, da je še vender močnejši mimo tega dečka; zatoraj svetuje, naj se podasta malo po svetu, da jima kdo razsodi, kateri je močnejši.

Prideta do velike šume, kjer je nek velikan hraste pipal (ruval) in visoko v zrak lučal.

„Kaj delaš?“ vpraša ga kovač.

„Saj vidiš, da hrastje pipujem in ga proti nebesom mečem!“

„Ali misliš, da si močnejši od mene?“

„Že sem!“ odvrne ta ponosno. Zdaj pa mēni mlinar, da se mora razsoditi, kateri je najmočnejši. Napotijo se k mlinu, da bi lučali mlinski

kamen proti oblakom. Prvi ga zgrabi mlinar in vrže ga s tako močjo, da kamen še le čez celo uro prileti na tla. Zdaj ga vrže hrastar; temu pa prileti čez dve uri kamen nazaj. — Slednjič ga zaluči kovač — in zdaj kamen ne pade več na zemljo. — Bil je tedaj kovač najmočnejši.

Zdaj se napravijo po svetu, češ, ker so se tako znašli jaki možje, da lahko marsikaj imenitnega storijo.

Ko že dolgo potujejo, najdejo v velikem lesu tolovajsk grad, v njem pa piti in jesti. Ko še najdejo puške, reče kovač: „Dva lahko greva na lov, jeden pa ostane doma, da odganja tolovaje od grada.“

Prvi dan ostane mlinar doma. Ko jim pripravlja večerjo in peče celo tele na ražnji, prikobaca iz jednega kuhinjskega kota star berač in ga poprosi za mal grižljeje pečenke. Mlinar mu je da. Zdaj se vsede berač k ognjišču in je počasi. Naenkrat pa mu pade meso iz rok in on poprosi mlinarja, da mu pobere košček.

Starček se je mlinarju smilil in on se pripogne za koščkom. Zdaj pa plane dozdevni berač na dobrosrčnega mlinarja in ga do dobrega premlati in zmeče po kuhinji. Še le po času se mlinar toliko ojači, da se mu nekoliko v bran postavi: tako močen je bil starec, ki je slednjič žugaje v kot izginil, iz katerega je bil prišel.

Mlinar ne gre gledat, kam je prešel ničvredni starec, ampak se na smrt zdelan vleže v postelj. Ko ona dva prideta domu, jima sramovaje se, nič ne pové.

Kovač, ki je bil njihov vodja, pa reče, da tedaj ne morejo dolgo braniti gradu, če bo imel vsak hip kateri tresljiko (mrzlico).

Drugi dan pa ostane hrastar doma. Temu se ravno tako zgodi; ko zvečer lovca prideta domu, najdeta tudi njega v postelji. Kovaču se to vendar čudno zdi in ker mora tretji dan on doma ostati, sklene, vedno seboj nositi palico, zvesto svojo tovaršico. Ko počne v kuhinji pripravljati večerjo, pride, kot poprej k onima, iz kuhinjskega kota berač.

„Hoj, kaj pa ti tukaj iščeš?“ zadere se nad njim kovač, ki se mu je vsaka reč zdela sumna.

„Oj prosim vas, ne jezite se čez me, dajte mi raji košček mesa.“ Kovač mu ponudi palico, rekši: „Ta je za te!“ Pa vendar mu dá kos mesa, radoveden kaj bo zdaj. Kovač se obrne malo na stran, pa vendar ostro opazuje berača. Ta ugrizne nekolikokrati meso, zatem pa kos na tla spusti.

„Prosim, poberite mi meso, jaz, stara reva, se ne morem več pripogibati.“

„Čakaj, čakaj mercina!“ zagrmi kovač nad njim, „sam si vrgel meso, božji dar na tla!“

Rekši pograbi palico, pa mahne tako zdatno po dozdevnemu beraču da se ta koj pobere v luknjo, iz katere je bil prišel.

Kovač gre za njim in najde v kotu široko luknjo, ki je peljala navzdol; v tej je bil zginil berač.

Ko prideta ona dva z lova, se jako začudita, da je ta zdrav; on pa jima reče: „Zdaj vem, kako sta vidva dobila tresljiko!“

Drugega dne zahteva kovač, da ga tovariša na dolgi vojki ali vrvi spustita v luknjo, ker bi rad vedel, kam je izginil oni starec. Pred pa sta mu morala priseči, da ga bosta potegnila nazaj, kakor hitro bi njima dal znamenje. Na to ga spustita v luknjo.

Po globoki luknji pride slednjič v podzemeljski svet. Tam najde najprve staro, pol razpalo bajto; pogleda skozi okno in vidi onega berača, ki pa je bil sam škrat, varovati lepo princezinjo. On vdari s svojo palico po koči in vsa se razleti in poruši. Škrat je poznal kovača še od večera sem in ga začel prositi, naj ga ne tepe.

„Daj mi princezinjo sem!“ veleva kovač. Starec mu je neče dati, kovač pa ga krhne sè svojo palico, in to omeči starca.

Kovač gre k luknji nazaj, priveže princezinjo za vrv, da znamenje tovaršema in ta jo potegneta navzgor; na to pa spustita vojko zopet

doli. Kovač pa gre dalje in pride do druge hiše. Ko po tej vdari, najde škrate, ki je bil našeškal hrastarja, tudi tega naklesti s palico, mu vzame princezinjo in jo pošlje na gornji svet.

Zdaj je prišel k tretji bajti, kjer je stanoval možiček, ki je zmetal pred nekaj dnevi mlinarja po kuhinji. Ko vdari po bajti, razleti se sicer, a škrate ni bilo ugledati. Stala pa je še peč. Vdari še torej po tej, in tu je imel hudoba zakleto dekle.

„Daj princezinjo!“ veli mu kovač.

„Nečem!“ zavrne starec jezno.

„Čakaj, brž vidim ali bo, ali ne!“ zagrmi prvi in vdari tako ročno po hudobi, da jo ubije. Zdaj vzame lepo dekle, nese jo k luknji in tovariša jo potegneta navzgor. Zdaj pa sklene kovač sam na zemljo nazaj; prej pa se hoče prepričati, ali sta mu tovariša tudi popolnoma zvesta. Zato priveže najprej težko palico in da znamenje. Ona pa vlečeta in vlečeta, ko pa do sredine privlečeta, prerežeta vojko in palica pribrni nazaj in se pogrezne globoko v tla.

„Ahán, taka tiča sta vidva!“ misli kovač. Tuhta torej in premišljuje, kako bi zopet dospel na zemljo, da bi ondu vsaj nezvesta tovariša pošteno naplačal.

Gre tedaj k onemu, katerega je zvečer poprej pretopal po kuhinji. Veli mu, naj ga spravi

na zemljo nazaj — a zastonj. Starec mu reče: „Idi, vreži enoletno leskovico, pa me ž njo nažgi — tedaj te moram ubogati.“ Kovač pa je znal da bi tedaj škrat čez njega zadobil moč, pa reče: „Le čakaj, dam ti svojo jednoletno po hrbtišči!“

Rekši ide in svojo palico iz zemlje izvleče. Ž njo se napoti proti hudobcu; zdaj pa je ta koj pri volji pa ga porine skoz luknjo navzgor.

Komaj pride vrh zemlje, najde že tudi svoja tovariša, ki sta se hotela s princezinjami ženiti.

On ju s palico pošteno natolče — a ne vtegne ju dolgo biti — ker vsa okolica, dozdej zakleto mesto, se zopet spremeni.

Godba in petje mu zadoni na ušesa in vsi ga pozdravijo za svojega rešitelja. On pa se oženi z najlepšo princezinja in kraljuje še dolgo in srečno v rešenem mestu.

Čudodelni berač.

Pred mnogo stoletji je živel v daljni deželi mogočen kralj. Bil je poročen z lepo ženo, otrok pa ni imel. V dvajsetem letu njegovega zakona pride nekega dne star berač na dvor pred grad. Kraljica ga zagleda in reče svojemu možu: „Znabiti nama izprosi ta srečo!“ Kralj pozove starca v grad in mu da na dolgo časa posebno izbo, posteljo in jed, da bi molil njemu za otroka. Za leto dni rodi kraljica zalega sinčka. Zdaj kralj ne ve samega veselja kaj početi in se odloči, da mora oni berač biti kum njegovemu detetu. Ta se dolgo časa brani, češ, da je on berač, princ pa mora imeti bogatega in plemenitega kuma; še le po dolgem prigovarjanji privoli. Ko pa nese dete h krstu, pozabi kralja vprašati, kako ime naj dobode. Ker je že pri cerkvi, si misli: „Domu ne grem, predaleko je za moje stare noge, a ker sem jaz Jožef, naj še princ ima to ime!“ — Domu prispevši pové kralju, kako je detetu ime, in ta se še bolj razveseli, ker nameraval je sinčku

ravno ono ime. V veselji in obilnosti še preživi berač par tednov v kraljevem gradu; naposled pa se poslovil rekoč: „Lepo hvalo vam, dragi kralj, za tako dolgo postrežbo, dalje je ne morem uživati. Navajen sem vednega potovanja, zato bi se zopet rad podal med širni svet, da-si sem jako star.“ Zastonj ga skuša kralj pregovoriti, da bi ostal; da mu torej mošnjo zlata in reče: „Vzemite vsaj to malenkost na pot — idite od krčme do krčme, pa zmerno živite; jaz nočem da bi kum mojega deteta beračil po moji zemlji. Kedar vam penez zmanjka, obrnite se le do mene, vselej vam hočem pomoči.“

Hvaležen vzame starček kraljev dar in odide. Na cesti pred gradom, vštric kraljevih vrtov, pa obstoji in sam seboj počne govoriti: „Kraljevemu detetu sem kum, pa mu niti najmanjšega darila ne morem dati; — hočem pa, da se dečku, ko doseže dvanajsto leto, izpolni vsaka dobra želja!“ Na to odide. Njegove besede pa sliši za grmom skrit kraljev vrtnar in počne misliti in tuhtati, kako bi to obrnil v lastni prid.

Lepega poletnega dne pride kraljica sè sinčkom na vrt sprehajat se, a ondu zaspi. Vrtnar jo opazi in črna misel mu prešine možgane. Hitro vjame goloba, ga umori in poškropi kraljico z njegovo krvjo ter ji potegne s krvavim prstom

rahlo krog ustnic, pograbi dete, odbeži ž njim in ga skrije v svoji izbi.

Zdaj pa pride tudi kralj na vrt in zakliče svojo ženo. Ta se zbudi in hiti k njemu. „Kje pa je dete?“ vpraša iznenaden kralj. Ona se ogleda — ob enem pa zapazi tudi po sebi kapljice krvi in se zlo prestraši. Pové mu, da je spala, kralj pa zarohni srdit nad njo: „Umorila si lastno dete — in zavžila — o gnjus — lastno kri!“ — Kralj da sezidati močen stolp in zapre ondu nedolžno kraljico v najvišjo izbico, kamor ji je pošiljal vsak dan le majhen košček kruha in škudelico juhe.

Vrtnar pa se v kratkem odpravi v drugi kraj. Nastani se pri neki grofovski vdovi, ki je imela jedino hčerko Malico. Dekle je bilo enake starosti s kraljevičem. V kratkem umrje grofica in postavi vrtnarja za oskrbnika hčerinega premoženja. Edina njegova dobrotà je bila, da je otroka pridno pošiljal v šolo, kjer sta se vedno odlikovala. Vrtnar ni na tanko brojil let in teda, ni znal, koliko je dečku let. Hoče pa poskusitij ali bi se dečku že vsaka želja spolnila. Prinese tedaj slamnjačo polno plev in mu reče: „Ali bi ti ne želel, da bi ti otrobi postali zlat pesek?“ Deček reče: „Če že zahtevate pa naj bo!“

V tem trenutji se spremene pleve v čisto zlato. Zdaj je vedel zanikrni vrtnar dovolj. Sklene

še nekaj dni opazovati dečka, zatem pa ubiti ga in njegovo srce pojesti. Mislil je namreč, da bi se tudi njemu izpolnila vsaka želja, če bi imel dečkovo srce v sebi.

Ko se ne more več brzdati, vzame puško, pokliče dečka v posebno sobo, zaklene dveri in reče dečku: „Moli še en Očenaš ali dva — zatem pa moraš umreti!“ Dekle sliši strašno obsodbo in pred zaklenenimi dverimi bridko zajoka, deček pa moli; na to mu veli nekdanji vrtnar vstati in nameri puško v njega; deček pa zakliče: „Oj, da bi zdaj bili vi velik, močen pes in se vlegli tje pod mizo!“ V migljaji stoji velik pes pred njim in leže mirno pod mizo. Na to ga vpraša Malica, če je še živ in ko on pritrdi in vrata odklene, veselita se zopet oba, kot pravi brat in sestra. „Kaj počneva zdaj?“ vpraša Malica. „Po svetu pojdeva,“ reče deček; „tu imam dobrega psa in lepo puško in lahko stopim pri kakem grofu kot lovec v službo!“

„Jaz pa grem s teboj!“ pristavi nedolžno dekle in brž se napravita na pot.

Ko gresta že dolgo, mu ona v velikem logu opeša. Pade tedaj pred njim na kolena in ga prosi, naj jo raji ustrelj, ko dalje sili, ker je popolnoma opešala. On pa reče: „Da bi ti postala majhna, lepa rožica, da bi te utrgal in za klobuk del ter te tako lahko seboj nesel.“

Ona postane rudeča rožica, on jo vtakne za trak na klobuku in gre dalje. Čez dolgo časa pride do gradu svojega lastnega očeta. Ko pride do stolpa, kjer je bila kraljica vjeta, spozna, da je njegova mati. Hitro se spremeni v muho in zleti k nji; tam se zopet spremeni v dečka s psom, puško in rožo za klobukom.

Zdaj mu potoži kraljica, da je ondu v ječi le zategadelj, ker je bila obdolžena, da je svoje dete umorila, dasi ne zna niti sama, kam je zginilo.

Dečko ji reče: „V par dneh boš rešena!“ in odleti, kakor je prišel.

Podá se v grad, kjer ga straža vpraša, kaj hoče. Pové jim, da bi rad postal kraljev lovec, ker zna vrlo dobro streljati. „Dobro,“ reče straža, „tam pride star kraljev lovec, pri njem zveš.“

Dečko stopi k starcu in ta ga pelje pred kralja. Ta mu reče: „Če znaš dobro streljati, boš še kedaj moj lovec; za zdaj ostani pri tem-le za pomagáča, in kar bosta kateri dan ustrelila, morata mi drugi dan naznaniti!“ Na to se poslovita.

Drugi dan ustrelí stari lovec dve veverici, dečko pa ne ustrelí nič.

Ko prideta pred kralja, vpraša ta dečka, zakaj ni nič ustrelil.

„Bal sem se živali,“ reče hitro in nepremišljeno deček, ki ni hotel moriti nedolžne divjačine.

Kralj zakliče: „To ni res; ti, tvoj pes in puška, vse ni za nič — ti ne boš nikedar moj lovec!“

„Oho“, odreže se ta, „moj pes, ta pa, ta! on vam požre na mah — tri mlinske kamne!“

Kralj se nad tako ošabnim govorom razjezi in obsodi dečka na torišči k smrti, če bi pes ne požrl kamnov. Veliko grmado da zložiti in tri mlinske kamne, vsakega s štirimi konji pripeljati.

Zdaj si želi deček: „Da bi moj pes te kamne tako lahko požrl, kakor bi bili praženki*!“ — Nato pozove psa, pokaže mu kamne, in ta hlastne po njih in požre vse tri na en mah.

Kralj se močno prestraši in reče, da je dečko čarodej in mora biti sožgan. Še jedenkrat se oglasi obsojenec: „Vsak k smrti obsojeni sme pred smrtjo še jedenkrat govoriti. Jaz te tedaj vprašam, kralj, bili rad vedel, kdo je tebi tvoje dete ukradel? Tu ga glej“ — rekši zakliče psu: „Pes bodi, kar si bil nekdaj!“ in nezvesti vrtnar ječi trepetaje pred kraljem. Zdaj pozove kralj sina pred se, in ta mu pové vse, kako se mu je godilo. Pri tej priči dá kralj ženo pripeljati iz stolpa in jo jokaje prosi odpuščenja. Ničvrednega vrtnarja pa dado na torišči sežgati na oni grmadi, ktera je bila pripravljena za princa.

*) praženek = krapič.

Ker sta bila kralj in kraljica že dvanajst let ločena, ponovi kralj poroko sè svojo ženo in velika gostarija se je pričela.

Vsak mlad gospod si pripelje svoje dekile, in tudi Jožef poprosi veselega očeta, bi-li smel svoje dekile pripeljati med goste. Oče mu smehljaje dovoli, on pa vzame rožo iz-za klobuka — in prelepa Malica stoji pred njimi. — —

Za nekaj let so praznovali še sijajnejše gostovanje; ženil se je Jožef z Malico.

Pamfiljuš.

Bil je reven kmet. Imel je ženo, več otrok in zadolženo posestvo. Žalosten gre na polje orat in sreča zalega gospoda, ki ga prijazno vpraša, zakaj je tako žalosten. Kmet mu potoži svojo revo, oni pa mu obljubi denarja zadosti, če mu kmet oddá isto reč v svoji hiši, ktere še nikdar videl ni in za katero niti ne zna. Kmet misli da tako nima ničesar in mu drage volje obljubi.

Doma pokaže ženi denarje in pové kako in kaj. Žena se močno prestraši in mu razodene, da je prodal svoje lastno še nerojeno dete.

Kmalu po porodu pride mu gospod, ki je bil sam peklenšček, po krstni list otrokov in ga odnese seboj.

Kmet pa da najmlajšega sina v šolo in ker je imel dobro glavo, bil bi že lahko v dvajsetem letu mašnik — a ni še imel krstnega lista. Moral se je tedaj napraviti na pot ponj. Pobožno je molil več dni, slednjič šel k sv. obhajilu in se spustil na grozno pot — v pekel.

Prišel je po dolgem potovanji v strašne gozde. V gostih lesih skrivale so se zveri, pa tudi brezbrojni roparji. Izza debele bukve stopi silen tolovaj predenj in ga vpraša, kam je namenjen. Naravnost mu odvrne mladeneč: „V pekel bi moral po krstni list, pa saj še pota ne znam.“

Grozen tolovaj odvrne: „Če je temu tako, tedaj ti pa že pot lahko pokažem. Jaz sem Pamfiljuš, kum istega peklenščeka. Zato pa mi ti poizveš, kaj imajo v peklu pripravljenega za silovitega roparja Tomaža Pamfiljuša. Če tega vestno ne dopolniš, si mrtev. Na moji seženj dolgi palici je ravno še za eno črtico prostora — znati moraš, da sem vsakemu vbitemu zarezal eno črto!“

Ropar pelje mladenča daleč po ozki dolini, pokaže mu veliko luknjo v kameno steno in odide. Ta pa stopi srčno notri in pride po dolgi votlini v pekel. Neznano polje razprostiralo se je pred njegovimi očmi. Videl je ondu mnogo ljudi; vsi pa so bežali pred njim in kričali strahu na vso moč. Sredi pekla bil je peklenški glavar Lucifer z železnimi verigami k tlam priklenen. Ko zasliši neznansk krik in vrišč, pozove dva hlapca, ki mu morata z železnimi vilami vzdigniti težke trepalnice, da sam vidi, kako in kaj. — Mladenča pozove predse in mu veli, naj hitro pove, kaj zahteva — sicer se zna ves pekel podreti. Gla-

var pozove vse podložne predse in vpraša drugega za drugim, če vé kaj o krstnem listu.

Pa nobeden nič ni znal. Slednjič prišanta star, hrom peklenšček; tudi tega vpraša glavavar, če ima krstni list.

„Imam, pa ga ne dam!“ odvrne ta.

„Daj, drugače te vržemo na naklo!“ Zgrabijo ga, počnejo ga kovati in ga raztolčejo ko hrastov list. Potem ga zopet vkup popravijo in vprašajo, ali hoče dati. Ker še ni hotel, denejo ga na žareč mlinski kamen in mu odbrusijo pol nog in rok; pa on še ni privolil.

Čmeren zapové slednjič glavavar: „Vrzite ga na Pamfiljuševo postelj!“ — Zdaj pa peklenšek koj pove, kje je list skril; mladeneč ga vzame in odide iz pekla.

Dospevši do roparjeve kočé pove Pamfiljušu, da je najgroznejša reč v peklu, pred katero jedino trepetajo duhovi peklenški, postelj Tomaža Pamfiljuša.

Tega se stari tolovaj hudo prestraši. Na torišči se obtoži mlademu mašniku vseh svojih grehov; ta pa mu ne more dati odveze, a naloži mu, da mora vrh gore klečati in moliti, zraven pa svojo tolovajsko palico na enem torišči vrteti, dokler ne bi izdolbel skale tako, da bi palica v luknji stala. Moral bi jo potem polivati z vodo, katero bi v ustih prinašal iz globoke doline

na goro. Kedar bi palica ozelenela, dovršil bi svojo pokoro.

Črez več let gre tisti mladi mašnik ondu mimo na spoved. Prijetno mu zadiši po zrelih jabelkih — kar se prikota jedno z brega predenj. Zdaj se spomni tolovaja in gre vrh gore gledat. Tu najde tolovajevo palico z listjem in tremi zlatimi jabelki. Pred njo videl je strohnelo gručo, kakor star porob.

Nad tem je zmolil odvezo grehov — in bel golob zleti iz strohnelega telesa proti nebu.

Čevljarjev sin.*

Živel je ubog čevljar, ki je imel edinega sina. Ker ne more obeh preživeti dé sinu, naj gre po svetu službe iskat. Deček vzame žalosten od očeta slovo in se poda po širnem svetu. Pride do nekega mesta. Tam sliši o bogatem židu, ki je sicer svojim slugom dobro plačeval, pa vsak mu je v kratkem umrl; zato se mu ni nikdo rad nudil za hlapca. Čevljarjev sin se tega ne vstraši, nego se poda k židu in ga poprosi, naj ga vzame v službo. Mladeneč mu služi verno in dobi prvo leto za plačilo sto ranjšev. Prihranil si je toliko, da je kupil očetu malo hišico. Ko preteče tretje leto, reče židov dečku: „Zdaj grem po svetu kupčevat, hočeš li z menoj iti?“ —

„Zakaj pa ne? saj je dobro, da še več sveta vidim, pa se kaj novega naučim.“ —

Gresta tedaj daleko in prideta v neko mesto. Tu reče židov: „Čakaj malo, v mestu imam

*) Primeri; Zlata gora.

znanca, ki mi bo pomagal kupčevati; grem ponj," reče in odide v mesto. Ko fant nekaj časa čaka, pride žid ves poparjen nazaj in pravi: „Ni ga več tu, pot je bila zastonj, zdaj morava nazaj domu!" Na to deček: „Zakaj pa, bi vam ne mogel pomagati jaz? poskusiva!" — Žid privoli drage volje in odideta dalje. Gresta tako daleč, da prideta pod zlato goro. Tu reče žid: „Zdaj te zašijem v volovsko kožo, ti pa mirno čakaj, da prileti velik ptič po té, ki te ponese na goro. Ondu spravi kamenja, ki tam leži v kožo in jo vrzi doli." Deček privoli in oni ga porine v kožo. Na to prileti zlatogorski ptič in ga zanese na strmo goro. Tu prereže dečko kožo in zleze iz nje.

Nikdar še take lepote videl ni; krog njega se je vse svetilo zlata in srebra; celo drevesa so imela zlata peresa, med kojimi se je bliščalo polno rumenega, rudečega in drugobojnega sadja — vse iz žlahtnega kamenja. Ko še tako gleda in se čudi, prileté veliki ptiči in ga hočejo umoriti; on se jih ubrani in hoče nazaj z gore — pa poti ni bilo nikjer.

„Kaj hočem sedaj storiti?" vpraša sam sebe. „Nazaj z gore ne morem, tu me pa pričakuje gotova smrt. Še le zdaj vem, kam je spravil žid vse hlapce. Pred smrtjo pa še itak lahko kako dobroto storim svojemu gospodu!" To iz-

govorivši počne kožo polniti z dragimi kamni, ki so ondu ležali, kot pri nas kremen.

Na to se poda v drugi kraj gore in pride do velike jame; tu pobere jeden dragih kamnov in ga zaluči v votlino, da bi vedel, kako je globoka. Kamen se trklja navzdol, kakor po stopnicah; zleze tedaj v luknjo in pride na velik travnik. Na konci travnika vidi drevo in ko pride bliže, spozna, da je lipa. Pod njo je stala mala bajtica starega puščavnika, ki mu nasproti pride in reče: „Ljubi mladeneč, kako da prideš tu sem? že sto let nisem videl nobenega človeka!“ Potem mu puščavnik pové, da je blizo visoka gora, na koji so tri zaklete deklice, jedna lepša od druge. Vsak dan prilete [kot race v bližnji ribnik kopat se, tedaj si slečejo krila in postanejo krasna dekleta. Kdor bi pa jedni med kopanjem vzel krilo in skrtil, temu bi morala deklica žena biti in bila bi rešena.

Mladeneč gre k ribniku čakati in vidi prileteti tri race. Prva se sleče in spremeni v lepo dekle; zatem se sleče druga, ki je še mnogo lepša in slednjič se sleče tretja in ta je še trikrat lepša od onih. Tej vzame deček krilo in je skrije.

Ko se zaklete deklice skopajo, oblečeti prvi dve krili in odletite, tretja pa svojega ne more najti in mora iti z mladeničem. Puščavnik ju poroči in jima pokaže iz doline pot, mladenču

pa še na tihem naroči, naj dobro skrije krilo; ker ako ga žena zopet v roko dobi, mora se hipoma spremeniti v raco in odleteti in on je ne vidi nikdar več.

Puščavnik mu tudi da dosta denarja in reče: „Kupi si grad, pa mi pridi čez leto dni pravit, kako se ti bo ta čas godilo.“

Po puščavnikovem nasvetu kupi mladi ženin lep grad, ženino krilo pa dene v škatljo ter škatljo zapečati. Potem izpusti iz vodnjaka vodo, škatljo na dnu pokoplje, vodo pa zopet napusti. Žena pa nič ni vedela, kam ji je krilo prešlo, da si je vedno poizvedovala za nje. Nekega dne pa reče možu, da bi rada imela kočijo in konje, ker bi se rada vozila na sprehod.

Ker jo mož močno ljubi, ji ne more odreči nedolžne želje in se napoti kočije in konjev kupovat. Ko je mož od doma, preišče žena vse kote, pa le ne najde krila. Žalostna in jezna gre na polje, kjer sreča grbavo beračico. Ta jo poprosi za malo darilce. Grajščakinja ji pa ne da ničesar, še pokara jo. Starka pa odvrne: „Gospa ne žalite in ne zasramujte me, stari ljudje več znajo, ko mladi!“ „Če res kaj več veš in znaš, pa mi povej, kam mi je mož krilo skril?“ — „V grajskem vodnjaku je,“ poučuje starka; „dajte vodo izpustiti in škatljo izgrebsti — tedaj ga najdete.“

Gospa stori, kar ji je starka svetovala, in najde v istini na dnu zapečateno krilo; obleče ga in se na mah spremeni v raco ter odleti k svojima sestrama.

Ko mož s kočijo in konji pride domu, ne najde nikjer več žene in izvé, da je našla svoje krilo.

Žalostni mož se poda k puščavniku, kakor mu je bil obljubil. Ta mu reče: „Nesrečen mladeneč, zakaj me nisi slušal in krila bolje skrtil; deklice ne vidiš več!“

Obupan zapusti puščavnika in pride na polje. Ondu leži mrtev konj; okoli njega so se zbráli medved, jastreb in mravlja ter se zanj prepirali. Vsak je hotel konja imeti za-se, vsak je djal: Jaz sem ga našel prvi, tedaj je moj.

„Kaj se prepirate?“ vpraša mladeneč. Medved pravi: „Vsak izmed nas hoče tega konja imeti ter trdi da ga je našel prvi.“ Mladeneč pa reče: „Konja razdelite med seboj tako-le: ti jastreb dobiš drob, mravlja konjsko glavo, medved pa ostalo meso! ali ste zadovoljni?“

Ker so vsi zadovoljni, reče medved: „Ker si nam tako dobro razsodil, dobiš od vsakega nekaj za plačo; meni iztrgaj dlako in dokler jo imaš, se lahko spremeniš v kakeršnega-koli medveda.“ Mravlja mu veli: „Meni vzami jedno nogo, da se spremeniš v mravljo,“ jastreb pa reče:

„Meni pa iztrgaj iz kreljuti pero, in dokler je boš imel, postaneš lahko kateri si bodi ptič!“

Mladeneč, ves vesel teh čudodelnih reči, se poda k puščavniku nazaj. Ta pa mu reče: „Lahko še postaneš srečen, lahko še nevesto dobiš nazaj! Na gori ima čarovnik one tri deklice-sestre zaprte, in nihče ne more do njih. Zdaj ko imaš te reči, prideš lahko na goro, pa varuj se, da te čarovnik ne vgleđa v ptičji podobi. — Ptičev ne more videti!“

Mladeneč gre proti gori. En čas leti kot jastreb, zatem beži dalje kot medved; pod gradom se spremeni v mravljo in zleze na okno; tu vidi da so tri deklice v sobi. Zleze v izbo, spremeni se v zalega ptiča in leta po sobi. — Dekleta ga lové — kar se naenkrat spremeni v človeka in je vpraša, kako bi je zamogel rešiti. Deklice mu rekó, naj se spremeni v mravljo in skrije pod postelj. Ko zvečer čarovnik domu pride jame prva sestra pripovedovati: „Nocoj sem imela čudne sanje: sanjalo se mi je, da me bo nekdaj junak rešil iz tega gradu!“ Druga pravi: „Meni se je isto tako sanjalo,“ in tretja pristavi: „Meni tudi.“

Čarovnik odgovori: „To so bile pač prazne sanje! Ni ga človeka na svetu, ki bi vas zamogel rešiti — zato vam brez skrbi povem, kaj bi moral taisti človek storiti. Imeti bi moral last-

nost, da bi se ob enem mogel spremeniti v mravljo, medveda in ptiča, ker jaz sem mogočen — a imam še trikrat močnejšega brata; drugi moj brat je pa dvakrat močnejši mimo mene. Isti človek bi moral najpred srednjega brata umoriti, na to pa starejšega. Ko bi tega umoril, bi se moral spremeniti ta v psa in oni človek bi se moral spremeniti še v močnejšega psa ter teči za njim, da ga vjame in umori. Potem bi se moj brat vrgel v ptico in oni človek bi tudi moral postati ptič, da bi ga vbil; v njem bi našel jajce. To jajce bi moral na moji glavi vbiti — še le potem bi bile ve rešene! — Kdo pa zamore to storiti? Kje je tak človek?“

Mladeneč, ki si je vse zapomnil, odpravi se po isti poti iz grada, po kateri je prišel. Poda se k puščavniku in mu vse pové. Ta mu dá svoj blagoslov in mu reče, naj gre čarovnikovih bratov iskat, da je ubije.

Napravi se tedaj zopet po svetu in pride v lepo deželo. Ondu se ponudi kralju za pastirja. Isti kralj je imel nekdam mnogo zlatih ovac, katere pa mu je čarovnik vse odgnal, razun treh ki niso bile na paši. Teh pa kralj ne upa na pašo spustiti, da mu jih čarovnik ne bi vzel in še več pastirjev ne poklal.

Novi pastir pa reče kralju: „Pusti mi ovce na pašo gnati — gotovo ti še one nazaj privedem, katere je čarovnik vzela.“

Pastir prižene svoje tri ovce na pašnik, a ne pase še dolgo, kar prilomasti čarodej in ga hoče vbiti; ta pa se koj v mravljo spremeni in zleze čarovniku na ramo. Tu se pa urno spremeni v človeka in odseka čarodeju glavo.

Ko to stori, pridejo naenkrat vse ovce, katere je ta prej vzela. Pastir jih žene domu in kralj se silno razveseli. Mladeneč pa reče: „Še enkrat ženem ovce na pašo, še one moram dobiti, katere je drug čarovnik odvel.“

Odžene ovce v oni kraj, kjer je gospodoval starejši brat. Ta pastirja kmalu ugleda in zavpije nad njim: „Kaj pa dela moj brat, da te tako daleč pusti? Le čakaj ti zemeljski črv!“

Pastir se spremeni brž v mravljo in mu zleze na ramo; ondu se vrže v človeka in odseka čarovniku glavo; glava pa se spremeni mahoma v psa, ki urno po polji zbeži. Pastir se pa spremeni v medveda in leti za onim; kmalu ga vjame. Pes se hipoma vrže v goloba in zleti proti nebu. A še hitreje jo zviže jastreb za njim; v kratkem ga doleti in umori; v njem najde jajce in ga vzame seboj; ob enem pa tudi dobi vse zlate ovce, ktere je bil tretji čarovnik brat vzela kralju. Ko vidi kralj pastirja z ovcami prihajati, se

močno razveseli in mu hoče dati svojo hčer za ženo in polovico kraljestva prepustiti. Mladeneč pa mu reče: „Zdaj pojdem domú, a čez leto dni se vrnem; tedaj mi daj, kar hočeš!“

Mladeneč pride zopet na goro in se splazi kot mravlja v izbo, kjer so bivala zakleta dekleta. Te ga sprejmejo z nepopisljivo radostjo in mu rekó, naj se skrije pod postelj; ko bi pa zvečer čarodej domu prišel, naj bi mu razbil jajce na glavi.

Ta se skrije po nasvetu deklet. V mraku pride čarovnik domu in nasloni po večerji glavo na mizo in zadremlje. Varno prileze mravlja izpod postelje, lazi počasi proti čarovniku in ko dospe za njegov hrbet, spremeni se po bliskovo v človeka in vbije jajce na čarovnikovi glavi. Zemlja se pod njimi zgane in strašnim gromom in lomom gora razpoči. Čarobna godba jim zadoni na ušesa. Kjer je prej stala gora, stalo je v migljaji krasno mesto. Ta dekleta so bile kraljčine — in gostovanje se je pričelo — kakeršnega si še misliti ne moremo. Mladeneč se z najmlajšo in najlepšo kraljčino na novo poroči in obhaja ženitvo neznansko sijajno. Postal je kralj rešenega mesta in ni mu nikdar trebalo, tirjati polovico kraljestva od onega kralja.

